

Psykolog tidningen

Sveriges Psykologförbund 60 år

Anders Wahlberg, ordförande i Psykologförbundet :

”Vi psykologer
behöver synas
och visa omgivningen
vilken nytta vi gör”

60

Extrakongress
på webben om
specialist-
utbildningen

STORT JUBILEUMSNUMMER:

Utbildning och offentlig ersättning
– viktiga professionsfrågor

Från centrala avtal
till individuell lönesättning

Psykologtidningen
– psykologernas egen röst

FORSKNING:

Integrerad behandling
vid PTSD och
beroendesjukdom

Söker du kunskap om våld?

Nationellt centrum för kvinnofrids kunskapsbank är en webbplats för dig som söker kunskap om mäns våld mot kvinnor; hedersrelaterat våld och förtryck och våld i samkönade relationer. I NCK:s kunskapsbank hittar du forskare och aktuella forskningsprojekt, ämnesguider, litteraturtips samt publikationer från NCK och flera andra myndigheter.

www.nck.uu.se/kunskapsbanken

NCK

NATIONELLT CENTRUM
FÖR KVINNOFRID

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet arbetar på regeringens uppdrag med att höja kunskapen på nationell nivå om mäns våld mot kvinnor; hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer. NCK driver den nationella stödtelefonen Kvinnofridslinjen 020-50 50 50.

Stödtelefon för dig som har upplevt hot, våld eller sexuella övergrepp.

Ring 020-50 50 50.

Öppen dygnet runt. Du kan vara anonym. Vi har tystnadsplikt.

Vill du veta mer? Besök www.kvinnofridslinjen.se

 020-50 50 50
Kvinnofridslinjen

Kvinnofridslinjen drivs av Nationellt centrum för kvinnofrid på uppdrag av regeringen

FOTO: ULRICA ZWENGER

Tuija Salojärvi Nilsson och Magnus Karlsson på Hbt-hälsan i Stockholm

17 Sara Renström

Åsa Magnusson och Anna Persson

Stefan Deak

AKTUELLT

- 5 5 frågor till Kristin Öster
- 6 KBT-föreningen införlivas i Kliniska föreningen

TEMA: 60 år med Sveriges Psykologförbund

- 8 Utbildning och offentlig ersättning – viktiga professionsfrågor
- 12 Från centrala avtal till individuell lönesättning
- 16 Psykologtidningen – psykologernas röst

FACKLIGT

- 17 Extrakongress på webben om specialistutbildningen

AKTUELLT

- 18 Reportage från Hbt-hälsan

PSYKOLOGSTUDENT

- 22 Studenter volontärer på Självmodsupplysningen

MEMLEMSIDOR

- 24 Ledaren av Ulrika Sharifi
- 26 Fråga Ombudsmannen

FORSKNING

- 28 Integrerad behandling vid PTSD och beroendesjukdom Av Anna Persson och Åsa Magnusson

DEBATT

- 33 "Psyko-terapeututbildningarna en garant för kunskapsutvecklingen"

KÅSERI

- 34 Sagan om Beteendet Av Martin Björklind

35 Boktips

Redaktören har ordet

Välkommen till ett nytt år!

Vi startar året med att blicka bakåt – och det hänger förstås ihop med att Psykologförbundet fyller 60 år. Vi tittar närmare på psykologins och psykologkårens utveckling under de senaste decennierna.

Mycket har hänt, inte minst har förståelsen för psykologin ökat i samhället. Världskongressen i psykologi år 2000, som hölls med Psykologförbundet som arrangör, blev en viktig markering för att psykologin står på vetenskaplig grund. I kölvattnet kom debatten om evidensbaserad forskning, då både studenter och yrkesverksamma efterfrågar evidensbaserade metoder.

Vi blickar också framåt, världen förändras och nya behov uppkommer. Vi har besökt Hbt-hälsan på Södersjukhuset i Stockholm som är

en av få psyko-terapimottagningar i landet med specialinriktning på hbtq. Och i ett reportage från Självmodsupplysningen hos organisationen Mind i Stockholm intervjuas psykologstudenter om sitt engagemang som volontärer.

Allt fler nyheter läggs numera ut på psykologtidningen.se och på Facebook långt innan papperstidningen utkommer. På webben kan vi vara snabba, vilket är en stor fördel. Papperstidningen har en annan roll och står för fördjupande läsning. Från och med i år gör vi åtta utgåvor, varav två dubbelnummer. Och för att alla plats- och kursannonser ska kunna nå läsarna i tid skickas den mejlbaserade E-tidningen ut tio gånger till alla medlemmar.

Trevlig läsning!

Carin Waldenström

REDAKTIONEN:

Chefredaktör och ansvarig utgivare:
Carin Waldenström
08-567 06 453
carin.waldenström@psykologtidningen.se

Reporter, redaktör och stf ansvarig utgivare:
Kajsa Heinemann
08-567 06 452
mobil 0709-67 64 78
kajsa.heinemann@psykologtidningen.se

Reporter och redaktör:
Peter Örn
08-567 06 451
mobil 0703-09 10 42
peter.orn@psykologtidningen.se

Besöksadress:
Vasagatan 48, Stockholm

REDAKTIONSRADET:

Gerhard Andersson, professor i klinisk psykologi vid Linköpings universitet och KI.
Hans Andersson, neuropsykolog, ordf i SNPF.
Jenny Klefbom, psykolog och författare.
Jonas Ramnerö, psykolog och studierektor Sthlms univers.
Anneli von Cederwald, studeranderepresentant.

Formgivning: Marianne Tan Korrektur: Omslagsfoto:
marianne@tanproduktion.se Mats Wiström Ulrica Zwenger

FOTO: ULRICA ZWENGER

Peter Örn, Carin Waldenström och Kajsa Heinemann

Vi på redaktionen är nyfikna på vad ni tycker om *Psykologtidningen*! Vad är bra? Dåligt? Vad kan bli bättre? Vi välkomnar alla synpunkter!

Skriv till oss: redaktionen@psykologtidningen.se

Läs oss på: www.psykologtidningen.se

Vi finns också på: facebook.com/psykologtidningen.se

Nr 10 2014

Sveriges
Psykolog-
förbund
1955–2015

Kontakten med medlemmarna är viktigast för oss!

Många hör av sig till oss på redaktionen med uppmaningen "det här måste *Psykologtidningen* ta upp" och vi får via er läsare många värdefulla tips om vad som är på gång i psykologkåren. Genom åren har vi fått både ros och ris, och vi uppskattar all feedback.

Vi frågade ett antal psykologer hur de ser på *Psykologtidningen*. Här är några röster. Du hittar fler lite varstans i vårt jubileumsnummer.

– En trevlig tidning som oftast är intressant att läsa. Hade dock önskat att den hade mer "vetenskap", säger **Claudia Fahlke**, psykolog och professor i psykologi.

"Hade dock önskat att den hade mer 'vetenskap'"

Claudia Fahlke

Håkan Nyman, dr med, psykolog, spe-

cialist i neuropsykologi och medlem sedan drygt 30 år:

– *Psykologtidningen* är förbundets organ, på gott och ont. Jag läser varje nummer, ofta med glädje och stolthet, ibland med andra känslor. Men på det

"Jag läser varje nummer, ofta med glädje och stolthet"

Håkan Nyman

hela taget ser jag en positiv utveckling över åren, och årtiondena.

Ann-Charlotte Smedler, psykolog, professor och prefekt vid Psykologiska institutionen, Stockholms universitet:

– *Psykologtidningen* hjälper mig att hålla mig uppdaterad kring aktuella frågor bland kollegor på fältet. Det är viktigt att det finns utrymme för debatt och att tidningen flaggar för ny och forskningsbaserad kunskap – men det är inte realistiskt att försöka

utveckla den till en vetenskaplig tidskrift i sig. Jag

"Det är viktigt att det finns utrymme för debatt"

Ann-Charlotte Smedler

tycker att redaktionen har hittat en god balans och profil för *Psykologtidningen*, som samlande papperstidning och komplement till webbaserad information. Hatten av för det!

Varmt välkommen att höra av dig till oss!

REDAKTIONEN

**I nr 2:
Lönenummer!**
Tipsa oss gärna om lyckade förhandlingar och goda exempel

Psykolog
tidningen

Utgav av Sveriges Psykologförbund.

Postadress: Box 3287,
103 65 Stockholm
e-post: redaktionen@psykologtidningen.se
www.psykologtidningen.se
ISSN 0280-9702.

Annonser: Newsfactory
Eftertextannonser & material:
Madeleine Nordberg,
08-505 738 15
madeleine.nordberg@newsfactory.se

Textannonser: Simon Knudsen,
08-587 86 538
simon.knudsen@newsfactory.se

Prenumerationer och adressändringar:
Vasabyrån
Tel 08-567 06 430
msc@vasabyran.se
Pris: 600 kr inkl moms helår,
10 nr, 2014.
Utrikes 700 kr.
Lösnummer 60 kr

Plusgiro: 29 77 01-5
Bankgiro: 5675-9202

Psykologtidningen på nätet:
All redaktionell text
lagras elektroniskt för att

kunna publiceras också på internet. Författare som inte accepterar detta måste meddela förbehåll. I princip publicerar vi inte artiklar med sådana förbehåll.

TS-kontrollerad upplaga
10 800 ex 2013.

Medlem av

Tryck:
Exaktprinting,
Malmö

PRESSTOPP FÖR NOTISER

	2	3	4-5	6	7
Utgivningsdag	6/3	24/4	29/5	28/8	2/10
Manusstopp för psykolog- och yrkesföreningar	19/2	9/4	13/5	13/8	17/9

5 frågor till Kristin Öster...

...psykologstudent vid Karolinska institutet i Stockholm, som valts till ordförande i Saco Studentråd under 2015, och därmed representerar de 100 000 studenter som är medlemmar i Sacoförbunden.

FOTO: KALLE ASSERING

Kristin Öster

1 Grattis! Hur känns det?

– Jag är glad och stolt och ser fram emot att arbeta med årets fokusfråga om studenters situation efter examen. Inte minst med tanke på den höga ungdomsarbetslösheten är det frågor som är viktiga för långt fler än de som studerar.

2 Vilka frågor är viktiga att prioritera? Och hur ska de realiseras?

– Det viktigaste för Saco Studentråd är att vara samhällsrelevant. Som ordförande representerar jag 100 000 studenter med olika bakgrund, förutsättningar och framtidsutsikter. Våra medlemmar påverkas av dagens samhällsstruktur, så frågan är hur vi kan se till att vår politik gynnar samhället i stort, säger Kristin Öster och fortsätter:

– Vi har en nollvision i Saco Studentråd att ingen ska ångra sin utbildning. Efter examen tar många anställningar som inte kräver någon utbildning, trots att åtta av tio studenter pluggar med sikte på ett jobb. Vi kommer därför att fortsätta arbeta för en starkt koppling mellan studier och arbetsliv.

– Under året kommer jag arbeta för att Saco Studentråd ska vara en aktiv röst i samhällsdebatten. Jag kommer att driva vår politik utifrån perspektivet att den högre utbildningen ska vara en kraft för ökad jämlikhet i samhället. I dagsläget har vi en stark snedrekrytering till högskolan, dessutom gör kvinnliga och manliga studenter olika inriktningsval under studietiden vilket påverkar deras framtida arbetsmarknadsutsikter.

3 Varför är fackligt arbete viktigt?

– För mig är ett fackligt engagemang en möjlighet att påverka samhällsutvecklingen utanför partipolitiken. Jag har varit medlem sedan hösten 2011, min första termin på utbildningen. För en student skulle jag säga att det starkaste argumentet är information

"Jag ser fram emot att arbeta med årets fokusfråga om studenters situation efter examen"

och stöd inför det kommande yrkeslivet. I slutändan är det på arbetsplatserna och i vardagen som förändringen sker. Om vi vill se en mer jämställd arbetsmarknad kan vi göra mycket genom att försöka påverka det egna lärosätet eller den egna arbetsplatsen, och då är facket en självklar arena.

4 Du har läst fem terminer på psykologprogrammet. Hur kombinerar du studierna med uppdraget?

– Jag har varit fackligt engagerad under hela min studietid och det har varit bra för mina studier. Engagemanget har gjort att jag hela tiden försökt se utbildningens teoretiska delar ur ett samhälls- eller nyttoperspektiv. Hur kan den psykologiska kunskapen komma till nytta för samhället? Det har stärkt min inlärning och studiemotivation, men visst har det varit stressigt ibland. Som ordförande kommer jag vara arvodrad på heltid, vilket lämnar litet utrymme för annat.

5 Vad betyder *Psykologtidningen* för dig? Vilket är ditt starkaste minne?

– Jag gillar att få veta både vad som är på gång inom psykologkåren och vad förbundet och vad medlemmarna gör. Mest spännande är alla olika åsikter på debattsidor och i krönikor. Mitt starkaste minne är nog "hen-frågan" till Etikrådet och de efterföljande diskussionerna på facebook, i föreläsningssalar, under fikarasten. Det fick förhoppningsvis många att tänka till och tänka om. ●

KAJSA HEINEMANN

SACO STUDENTRÅDS STYRELSE 2015:

Kristin Öster, ordförande (Sveriges Psykologförbund), Daniel Kjellén, vice ordförande (Jusek), Johan Billman, ledamot (Sveriges Ingenjörer), Begmohammed Derakshande-Tomadji, ledamot (Akademikerförbundet SSR), Malin Pähls, ledamot (DIK), Peter Solsjö, ledamot (Sveriges Ingenjörer), Julia Boström, ledamot (Sveriges Arkitekter), Gustav Lindskog, ledamot (Sveriges Ingenjörer)

Förlikning i hen-ärende

Västra Götalandsregionen och Göteborgs rättighetscenter har ingått en förlikning i en tvist gällande en psykologs ovilja att använda ordet hen till en patient som är transperson, trots att klienten själv omnämnde sig med hen.

Därefter nekades personen vård för att

den psykiatriska mottagningen inte upplevde sig ha hbtq-kompetens.

Förlikningen innebär varken att Göteborgs rättighetscenter frångått uppfattningen att patienten blivit diskriminerad eller att Västra Götalandsregionen medgett att diskriminering ägt rum.

Nu genomförs utbildningsinsatser för att öka hbtq-kompetensen inom vården och ett policyförslag har tagits fram som innebär att individer i mötet med Västra Götalandsregionen själva har rätt att identifiera sig vad gäller bland annat kön och könsidentitet. ●

PETER ÖRN

Yrkesföreningen för KBT-psykologer upphör

Yrkesföreningen för KBT-psykologer upphör som egen förening och dess medlemmar kommer i stället att få medlemskap i Yrkesföreningen för kliniska psykologer.

Se till kopplingen mellan olika missbruk för effektivare vård

Det finns många likheter mellan substansmissbruk och beteendemisbruk i form av exempelvis sex-, mat- och spelmissbruk. Men inom vården behandlas de olika missbruken som skilda diagnoser. Om kopplingarna mellan olika missbruk upptäcktes tidigare skulle vården förmodligen bli mer effektiv.

Det visar en ny doktorsavhandling av psykolog Elisabeth Punzi, psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Enkäter och intervjuer med ett drygt åttiotal klienter inom missbruksvården visar att 67 procent av dem som vårdas för substansmissbruk också upplever sig ha ett beteendemisbruk.

Sedan tidigare är det väl känt inom forskningen att personer som missbrukar substanser även kan ha svårt att begränsa beteenden som sexuella aktiviteter, fysisk träning, shopping, spel och internetanvändning. Elisabeth Punzis forskning visar att, enligt klienternas egen uppfattning, både substansmissbruk och beteendemisbruk triggas igång av olika former av psykiskt lidande.

För den enskilde kan det handla om övergrepp i barndomen, eller starka påfrestningar i arbetsliv eller familjeliv. Det som utlöser missbruket är svårigheten att hantera de känslor detta väcker.

En av Elisabeth Punzis slutsatser är att de som vårdar klienter med missbruksproblematik måste bli mer lyhörda för kopplingarna mellan olika slags missbruk, och att vårdgivaren söker efter hur den unika klienten uppfattar sina svårigheter, i stället för att behandla ett enskilt symtom. Det skulle göra vården mer effektiv, tror hon.

Titeln på Elisabeth Punzis avhandling är *Too much is never enough. Psychological studies of substance misuse and other excessive behaviors.* ●

Det formella beslutet tas först vid ett extra årsmöte den 24 januari (efter detta nummers pressläggning), men det finns en samstämmighet inom såväl styrelsen för KBT-psykologerna som bland föreningens medlemmar om att detta är ett riktigt beslut.

Filip Arnberg, tillförordnad ordförande i yrkesföreningen för KBT-psyko-

Filip Arnberg

loger, förklarar att förutsättningarna för att ha en egen yrkesförening har

ändrats sedan föreningen bildades för sju år sedan.

– Vi bildade yrkesföreningen för KBT-psykologer för vi delade målsättningen att arbeta utifrån vetenskapligt förankrade psykologiska metoder, ett synsätt som många av oss då inte kände att Psykologförbundet – eller för den delen *Psykologtidningen* – delade, säger Filip Arnberg, och fortsätter:

– Nu upplever vi att synsättet om vetenskaplighet har vunnit mark, både i förbundet och på tidningen, och att tiden är mogen för att arbeta bredare. Fungerande metoder som baseras på beforskade principer är giltiga oavsett etikett eller bokstavskombination.

"Nu upplever vi att synsättet om vetenskaplighet har vunnit mark både i förbundet och i *Psykologtidningen*"

– Vi hoppas nu kunna bidra med mycket i Yrkesföreningen för kliniska psykologer. Den föreningen blir ju dessutom starkare nu med våra 190 medlemmar. ●

PETER ÖRN

Forskningsnotis Skolsatsning minskade självmordsförsök

Får elever verktyg att upptäcka psykisk ohälsa och träning i att förstå och hantera svåra känslor, kan antalet självmordsförsök bland unga minskas med 50 procent, visar en europeisk studie som letts av forskare vid Nationellt centrum för suicidforskning och prevention av psykisk ohälsa (NASP), Karolinska institutet (KI). Forskarna har testat tre metoder vid 170 skolor i tio EU-länder. De har slumpvis infört en av de tre metoderna,

alternativt ingått i en kontrollgrupp. I en metod fick personalen träning i att känna igen suicidalt beteende och motivera elever att söka hjälp.

I en annan lärde sig elever känna igen psykisk ohälsa, och i rollspel bemästringsstrategier för olika svåra livssituationer som kan leda till suicidalt beteende (kallat *Awareness-programmet*, som utvecklats av forskare vid KI och Columbia University

4 frågor till Martin Björklind...

... som 1 februari börjar som professionsansvarig på Sveriges Psykologförbund.

Forskningsnotis

1 Vem är du? Varför vill du arbeta med professionsfrågor?

– Jag har sedan 1999 arbetat i vuxenpsykiatri, huvudsakligen med utredning och psykologisk behandling och psykoterapi. På senare år har jag alltmer arbetat med professionsfrågor, till exempel som PTP-samordnare i Norra Stockholms Psykiatri. Även om jag efter 16 år fortfarande trivs som kliniker har jag på senare tid alltmer frågat mig när det skulle bli dags att ta sig an andra arbetsuppgifter som psykolog. Via tips om tjänsten som professionsansvarig och efter att ha satt mig in lite mer i vad det innebär tror jag det här skulle kunna bli ett drömjobb för mig! Det är bredden i ansvarsområden och arbetsuppgifter som tilltalar: kombinationen av utåtriktat arbete med service, kommunikation och påverkan, och analytiskt utredande arbete. Jag ser mycket fram emot att börja arbeta för att vidareutveckla psykologens roll och status i vårt samhälle.

Martin Björklind

Men här finns ändå mycket att arbeta vidare med. Jag tror vi skulle få en ännu mer effektiv vård om samhället bestämde sig för att utnyttja de möjligheter som skulle frigöras om framtida specialistpsykologer utbildades till att, jämtes med psykiatriker, axla det yttersta ansvaret för vårdprocesserna.

3 Varför är det viktigt att vara medlem i Psykologförbundet?

– Jag blev medlem 1993 under första terminen på psykologprogrammet. Det har alltid varit en självklarhet att vara medlem. Det handlar om att på ett konkret sätt vara en del av och delaktig i ett yrkesmässigt sammanhang och en gemenskap. Det innebär en trygghet – att inte stå ensam i ett svårt och ansvarsfullt yrkesutövande. Det innebär ju också möjlighet att påverka frågor som rör yrket som jag som enskild utövare inte skulle kunna göra.

4 Vilken relation har du till Psykologtidningen? Vad läser du först?

– Psykologtidningen är ett centralt och jätteviktigt forum för att få information om vad som händer med psykologyrket, ta del av det senaste i debatten, få relevant information om frågor som rör juridik, etik, professionen, medlemsförmåner, jobbbannonser, utbildningar, litteratur med mera. Det varierar vilka delar jag läser först, men jag läser alltid tidningen. ●

KAJSA HEINEMANN

2 Hur ser psykologens roll och status ut idag? Är det stor skillnad sedan du började arbeta?

– Jag tycker att det skett en positiv utveckling sedan jag började arbeta, exempelvis efterfrågar massmedia i större utsträckning psykologers expertis, ett annat exempel är den utveckling som sker på vårdcentralerna i landet. Av vad jag märkt i mitt kliniska arbete finns det en trend mot ett mer integrerat samarbete mellan läkare och psykologer.

i USA). Den tredje metoden var en klassrumsscreening där psykiatriker, psykologer och kuratorer fick identifiera elever med psykisk ohälsa och behandla dem.

Ett år efter avslutad insats var antalet självmordsförsök och allvarliga självmordstankar med självmordsplaner hälften så många i Awareness-gruppen som i kontrollgruppen. I de två andra grupperna var antalet detsamma som i kontrollgrupperna.

Danuta Wasserman, chef för NASP och författare till studien, säger att man nu ska testa Awareness-programmet i svenska skolor och att forskarna vill utveckla metoden till internetlösningar, som mobilapp.

Studien *A Randomised Controlled Trial of School-based Suicide Preventive Programmes; The Saving and Empowering Young Lives in Europe Study (SEYLE)*, publicerad i *The Lancet* online 9 januari 2015. ●

Träning kan stärka kognitiva förmågor

Kognitiv träning för både äldre och yngre kan förbättra exekutiva funktioner så som förmågan att koncentrera sig på krävande uppgifter trots störande omgivningsljud, hoppa mellan olika deluppgifter av ett problem utan att bli förvirrad och tappa fokus, och uppdatera vilken information som ska vara aktivt i minnet för stunden. Det visar en doktorsavhandling av forskaren Petra Sandberg på institutionen för psykologi, Umeå universitet.

Personer som lever i en intellektuellt stimulerande miljö kan till viss del skyddas från åldersrelaterade kognitiva nedsättningar. Kognitiv träning är ett sätt att studera varför sådana effekter uppkommer, och Petra Sandberg har nu undersökt korttids- och långtidseffekter av olika metoder att träna minne och exekutiva funktioner hos unga och äldre.

Ett trettiotal äldre och lika många yngre ingick i de studerade grupperna, och resultaten jämfördes med en kontrollgrupp. Samtliga fick bättre resultat i programmet efter träning och dessutom framkom att den yngre gruppen även blev bättre på andra uppgifter som liknade övningsuppgifterna i programmet. Efter ett och ett halvt år höll vissa av de förbättrade resultaten i sig i båda grupperna, men bara för uppgifter som var identiska eller var väldigt lika uppgifterna i programmet.

Petra Sandberg undersökte även minnestrategier som hjälpmedel för äldre. Deltagarna fick lära sig en minnesstrategi där siffror i en pinkod översattes till bokstäver och ord. Innan de lärt sig minnestrategin var arbetsminnets kapacitet avgörande för att minnas pinkoden, men med den nya strategin var mental snabbhet, verbal förmåga och det episodiska minnet viktigare.

Titeln på Petra Sandbergs avhandling är *Cognitive training in young and old adults – Transfer, long-term effects and predictors of gain*. ●

Sveriges Psykologförbund 1955–2015

Utbildning och offentlig ersättning

– viktiga professionsfrågor under 60 år

När Psykologförbundet bildades 1955 fanns en rad långsiktiga målsättningar för psykologprofessionen. En hel del har uppnåtts, medan andra – 60 år senare – fortfarande tillhör förbundets prioriterade frågor. Till dessa hör kravet på offentlig ersättning för alla typer av psykologiska insatser.

En sammanhållen psykologutbildning, införandet av legitimation och en offentlig finansiering av psykologiska insatser är milstolpar i Psykologförbundets 60-åriga historia. Även om förbundets tidiga målsättningar inte slagit igenom fullt ut – fortfarande tillhör kravet på psykologlegitimation för anställning

som psykolog även utanför den offentligt finansierade hälso- och sjukvården, liksom kravet på offentlig ersättning för alla typer av psykologisk behandling, prioriterade frågor för Psykologförbundet – finns det exempel på områden där man haft desto större framgång. Grundutbildningen är ett sådant.

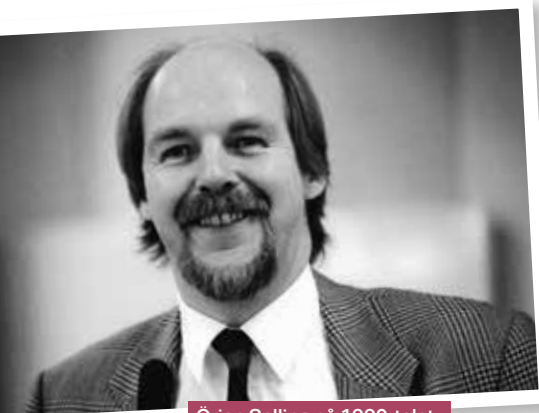
Psykolog Örjan Salling, avgående förbundsledare för Psykologförbundet och med en lång erfarenhet av psykologprofessionens utveckling så som tidigare förbundets förste vice ordförande, professions- och utbildningsansvarig, ledamot i förbundsstyrelsen för att bara nämna några av hans uppdrag genom åren, menar att förbundets inflytande bidragit till att utbildningen både hållit en stadigt hög kvalitet och haft en dimensionering som motsvarat samhällets behov av nya psykologer.

– Vi har genom alla år strävat efter att nya utbildningar ska ges på universitet som har disputerade lärare, bedri-

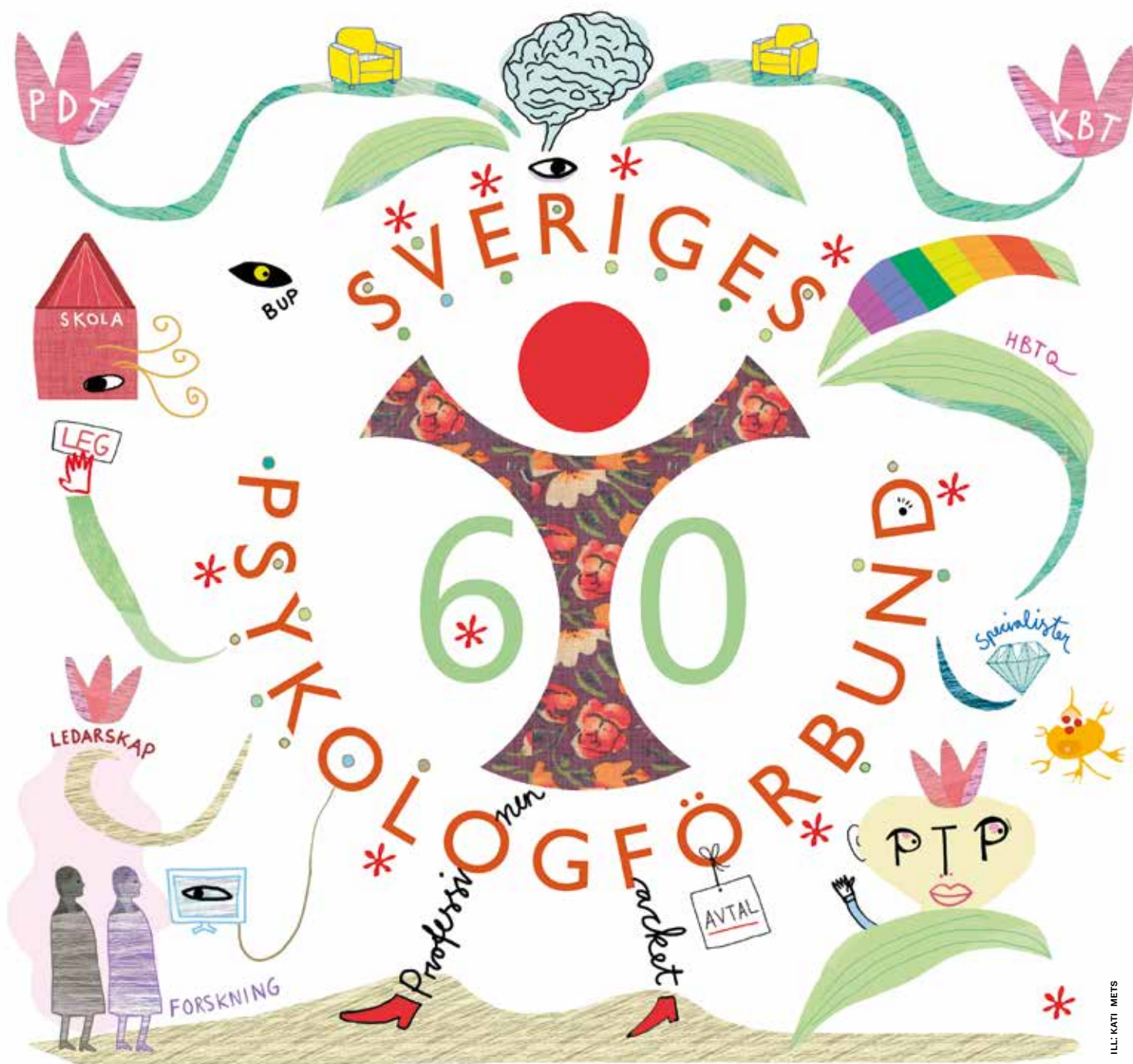
ver psykologisk forskning och har professorer i psykologi. Samtidigt har det varit viktigt att bygga ut utbildningen i takt med samhällets behov, och under många år hade vi bara fem grundutbildningar fram till att Linköpings universitet startade sin utbildning hösten 1995, berättar Örjan Salling, och fortsätter:

– Men vi kunde förutse att psykologkåren skulle halveras fram till i dag om utbildningen inte började byggas ut, och från slutet av 1970-talets 150 nybörjarplatser per år kommer vi i och med Karlstads psykologutbildning, den elfte i raden, att från hösten 2015 att ha 700 utbildningsplatser per år.

På utbildningssidan har även PTP-tjänstgöringen och specialistutbildningen varit viktiga frågor i förbundsarbetet. Det fanns tidigt ett önskemål från Psykologförbundet att staten skulle garantera ett tillräckligt antal PTP-platser för att möta behovet, ett krav som förbundet fortfarande håll-

Örjan Salling på 1990-talet

ler fast vid. Men ännu utan framgång.

– I slutet av 1980-talet fanns det bara ett trettiotal fasta PTP-platser i hela landet, och dessutom skulle halva tiden göras inom klinisk psykologi och halva inom pedagogisk/organisatorisk psykologi. Det krånglade till det för den som skulle göra PTP. Men trots att staten inte tagit ett ansvar för att garantera ett tillräckligt antal PTP-platser har

det ändå fungerat, och det beror nog till stor del på pensionsavgångarna och arbetsgivarnas rekryteringsbehov; man skaffar sig ny personal genom att erbjuda PTP-tjänster, säger Örjan Salling.

Frågan om specialistutbildningen har funnits med i förbundsarbetet sedan den första motionen lades om en sådan redan på förbundskongressen 1979, det

vill säga bara ett år efter det att legitimeringskravet införts. Förslaget delade tidigt psykologkåren i flera läger; vissa ansåg att det räckte med grundutbildning och PTP och att förbundet "lade ytterligare sten på börden" genom att föreslå ytterligare en utbildning, andra att en sådan i så fall borde vara mer individuellt utformad utifrån den enskildes önskemål, och ytterligare några be- ➤

1955

Sveriges Psykologförbund bildas, och har cirka 200 medlemmar.

1957

Torsten Husén blir ordförande i Psykologförbundets centralstyrelse 1957-58, senare hedersledamot i Psykologförbundet.

1959

Förbundets medlemstidning *Meddelande från Sveriges Psykologförbund* byter namn till *Psykolognytt*.

ENKÄT

1. Varför är du medlem i Psykologförbundet?
2. Vad betyder *Psykologtidningen* för dig?

Stefan Jern, docent, psykolog, specialist i klinisk och arbetslivets psykologi, medlem sedan 1966:

1 – Att vara medlem i ett fack- och yrkesförbund för att kunna känna samhörighet med yrkeskåren, för att kunna få fackligt stöd vid behov samt för att kunna påverka både förbundet och samhället – var när jag blev medlem en självklarhet. I dag är det nog mest samhörighetsmotivet som är aktuellt för min del.

2 – En av många länkar till vad som är aktuellt inom yrket i dag.

➤ farade att en specialistutbildning skulle leda till ett A- och B-lag inom kåren. Först vid 1992 års förbunds kongress fattades det slutliga beslutet om att införa en specialistordning.

– Målsättningen när beslutet om specialistordningen togs var att 25 procent av alla psykologer skulle ha en specialistutbildning och dit har vi inte nått riktigt än, säger Örjan Salling.

Redan några år innan beslutet om specialistordningen togs hade Psykologförbundet uppvaktat Socialstyrelsen med förhoppningen om ett statligt åtagande, administrativt och finansiellt, för psykologernas specialistutbildning. Förebilden var läkarnas ST-tjänstgöring. Men förbundet fick ett kallsinnigt bemötande. Det är egentligen först nu, drygt 25 år senare, som det har tagits ett steg framåt i frågan genom Socialstyrelsens uppdrag från den nationella psykiatrisamordnaren att utreda frågan om kompetensmål för psykologers fort- och vidareutbildning.

Riktlinjerna för evidensbaserad psykologisk praktik, som antogs av förbunds kongressen 2013, kan även sägas utgöra en slutpunkt för flera decenniers debatt mellan olika skolor inom

psykoterapin och som i viss utsträckning skapat misstro och splittrat psykologkåren under främst 1990-talet och början av 2000-talet. Riktlinjerna utgör en konsensus mellan företrädare för inte minst den beteendeterapeutiska och den psykodynamiska skolan. Riktlinjerna är också ett uttryck för hur det evidensbaserade tänkandet fått allt större plats inom psykologin och psykologisk behandling.

Örjan Salling menar att Världskongressen i psykologi år 2000, som hölls i Stockholm med Psykologförbundet som arrangör, hade stor betydelse för att föra fram psykologin som en disciplin som vilar på stark vetenskaplig grund. Kongressen bidrog även till mycket goodwill för själva Psykologförbundet och stärkte förbundets relationer till akademien.

– Kongressen lockade till sig de bästa forskarna som finns inom sina respektive områden, och den inföll rätt i tiden. Under 1990-talet, och senare även 2000-talet, såg vi hur psykologstuderenter i allt större utsträckning efterfrågade evidens för det de gör. Världskongressen blev en viktig markering för alla att psykologin är vetenskapligt grundad, säger Örjan Salling, och fortsätter:

– Världskongressen blev också startpunkten för att föra in psykologin i massmedierna, bevakningen var massiv och massmediernas intresse för psykologi har efter det hållit i sig och

Psykologförbundet i Pride 2014.

det har även i stort påverkat omvärldens syn på psykologi.

Ett tecken på en förändrad syn på psykologin och psykologisk behandling kanske även kan spåras i utvecklingen inom den slutna psykiatrin. Det förs fram allt fler önskemål om fler psykologer inom slutenvetenskapen, och Psykologförbundet träffar sedan en tid regelbundet företrädare för Svenska Psykiatriska Föreningen i den frågan. Den så kallade sektoriseringen inom slutenvetenskapen från början av 1980-talet och

Världskongressen i psykologi år 2000 i Stockholm.

1972

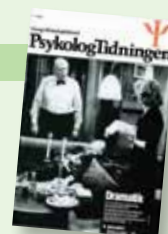
Inga Sylvander blir ny ordförande och förblir så till 1987.

1978

Psykologlegitimation införs med Socialstyrelsen som huvudman.

1983

Nu får *Psykolognytt* nytt namn: *Psykologtidningen*.

”Utvecklingen de senaste åren visar att vi har ett öppet förhållningssätt”

Örjan Salling

ner mycket arbete på att på sikt få in fler psykologer inom den slutna psykiatrin; våra kontakter med Svenska Psykiatriska Föreningen är en del i det arbetet.

Även Psykologförbundets engagemang i Pride-festivalen och i hbtq-frågor, bland annat i form av kongressbeslutet 2013 att bilda en hbtq-kompetensgrupp, kan kanske ses som ett tecken på en önskan från förbundets sida om en förändrad omvärldssyn på både psykologin och Psykologförbundet som sådant. Psykologförbundets kritiserade remissvar i början av 2000-talet om (o) lämpligheten i att hbtq-föräldrar godkänns som adoptivföräldrar har levt kvar i minnet hos många.

– Vissa uppfattade tyvärr vårt remissvar som att förbundet hade en avog inställning generellt till hbtq-personer. Men jag tycker utvecklingen de senaste åren, bland annat med vårt deltagande i Pride och vårt arbete med hbtq-frågor, visar att vi har ett öppet förhållningssätt, säger Örjan Salling. ●

tio år framåt, då de stora mentalsjukhusen lades ner, avlödade den slutna psykiatrin på psykologer.

– Därefter infördes en svängdörrens-modell med allt kortare vårdtider och det gav inte möjlighet till den tid som krävs för observation och diagnostik, vilket bidrog till en marginalisering av psykologerna inom den slutna psykiatrin. Samtidigt behövdes psykiatripsykologerna inom öppenvården för att få den att fungera, säger Örjan Salling.

– Men Psykologförbundet lägger nu

Förbundets organisation och specialistutbildningen var några av frågorna på kongressen 2013.

ENKÄT

1. Varför är du medlem i Psykologförbundet?
2. Vad betyder *Psykologtidningen* för dig?

Rebecca Andersson, psykolog vid Sektionen för beteendemedicinsk smärtbehandling vid Karolinska universitetssjukhuset:

1 – För att jag tror att förbundet erbjuder den bästa plattformen för att genomdriva förändringar som gagnar hela psykologkåren. Jag tänker till exempel på specialistordningen och hbtq-nätverket.

2 – *Psykologtidningen* är för mig ett bra sätt att orientera sig i fler fält än det jag själv sysslar med. Tiden i redaktionsrådet minns jag som väldigt kreativ och rolig. Och så klart när jag hamnade på omslaget.

Benjamin Bohman, stf enhetschef på Kompetenscentrum för psykoterapi, medlem sedan 2006:

1 – För att Psykologförbundet har utmärkt förutsättningar att stärka professionens status, lön och utveckling.

2 – *Psykologtidningen* är ett mycket bra forum för att ta del av nyheter och debatter på professionens område, uppleva samhörighet med andra psykologer samt inspirera till fackligt engagemang. Jag minns bäst det nummer av PT som rapporterade från kongressen 2010, då Föreningen för Sveriges KBT-psykologer upptogs som en yrkesförening i förbundet, evidensdokumentet debatterades flitigt och många unga psykologer gjorde sin fackliga stämma hörd för första gången.

Sveriges
Psykolog
förbund
1955–2015

1986

3 000 psykologer strejkar för
högre lön i Stockholm.

1987

Birgit Hansson blir
ny ordförande.

1992

Kongressbeslut att införa
Specialistordning, med
målsättningen att 25 procent
av alla psykologer ska ha en
specialistutbildning.

Från centrala avtal till individuell lönesättning

Mycket har hänt på det fackliga området när det gäller psykologernas löner och anställningsvillkor. Utvecklingen har gått från centrala förhandlingar – där lönerna bestämdes på central nivå – till dagens sifferlösa avtal där medlemmarna själva ska förhandla sin lön.

Från 1950-talet och fram till mitten av 1980-talet handlade det fackliga lönearbetet till stor del om att inordna medlemmarna i lönetariffer, lönegrader och åldersklasser. Lönen avgjordes i centrala förhandlingar och den enskilde kunde inte påverka sin lön i någon större utsträckning. Psykologerna var relativt lågavlönade inom akademikerkollektivet och förbundet myntade uttrycket ”psykologlågön” för att visa missnöjet med lönenivån.

År 1986 lade förbundet ett strejkvarsel för 500 psykologer i den kommunala sektorn. Arbetsgivarna svarade med lockout. I juni 1986 demonstrerade

3 000 psykologer i Stockholm för sina lönekrav. Först i november samma år enades parterna och psykologernas ingångslöner steg med 1 500 kr i månaden. Psykologernas genomsnittslön var vid den tiden 12 000 kr i månaden (motsvarar 23 500 kr år 2015).

Slutsatsen efter strejken blev att strejkvapnet inte var särskilt effektivt. I stället valde man att flytta ut lönearbetet till det lokala planet, till verksamheterna i kommuner och landsting. Det innebär att individernas arbete på plats blev mer betydelsefullt.

– De centrala avtalsförfarandena ansågs hämmande för akademikerkollektivet och därför började man arbeta för

och argumentera för sin lön. Individerna blev synliga för arbetsgivaren på ett helt nytt sätt när de möttes i lönesamtal. Och den vägen har man fortsatt. De avtal som gäller i dag är helt sifferlösa, det finns inget tak och inget golv för lönerna.

– Om man ser på de avtal vi nu har är det mer fokus på individen själv. Den utvecklingen kom på 2000-talet, då de sifferlösa avtalen fick genomslag på alla sektorer. Man kan säga att vi har gått från att förhandla centralt till lokalt och sedan än mer individanpassat, säger Carl-Axel Holmberg.

Sifferlöst avtal, innebär det att man kan få noll i lönepåslag? Är det en riskabel väg att gå?

– De sifferavtal som fanns tidigare fungerade inte bra. Arbetsgivarna vågade sällan gå utöver de siffror som var angivna i de centrala avtalen. Medarbetarnas kompetens och bidrag till verksamheten blev inte det som var avgörande för hur hög lön de

Förhandlingschef
Carl-Axel Holmberg

”De sifferavtal som fanns tidigare fungerade inte bra”

en förändring som passar våra medlemsgrupper bättre, berättar Carl-Axel Holmberg, förhandlingschef i Psykologförbundet.

Nu skulle man påverka sin lön lokalt

Världskongressen i psykologi arrangeras av Sveriges Psykologförbund i Stockholm, och får stor betydelse för att föra fram psykologin som en disciplin som vilar på stark vetenskaplig grund.

Stora Psykologpriset instiftas, Psykologförbundet är medarrangör. Pristagaren får 100 000 kronor, och första pristagaren är Eva Håkanson.

FOTO: BEPPE ARVIDSSON

I juni 1986 demonstrerade 3 000 psykologer i Stockholm för sina lönekrav.

fick. Lönesättningen låg utanför medarbetarnas kontroll. Nu när individerna själva påverkar sin lön har det gett bättre resultat, säger Carl-Axel Holmberg.

Tanken bakom individuell lönesättning är att goda resultat och prestationer ska premieras lönemässigt. På samma sätt ska prestationer som inte är lika bra få mindre gehör lönemässigt.

– Avtalet bygger på att man har arbetsgivare som har mandat och vågar sätta olika löner på olika personer utifrån deras prestation, och att individerna kan ställa krav och visa att de inte är nöjda om de tycker värdering-

en är fel. Det är också viktigt att cheferna har kunskap om medarbetarnas prestationer och att bägge parter har kunskap om avtalet. Förutsättningarna för en lyckad löneprocess ökar om man inhämtar information och använder de verktyg som finns, som Saco Lönesök.

Psykologförbundet var en av de drivande i att bilda Akademikeralliansen, ett samarbete på den kommunala/landstingskommunala sektorn mellan 16 förbund inom Saco.

– Akademikeralliansen bildades för att få igenom akademikerspektivet i kommuner och landsting. Ensam är inte alltid stark när det gäller våra förbund. Arbetar- och tjänstemannakollektiven är ofantliga i förhållande till oss. Men går vi ihop när vi upp till ett medlemsantal som har inflytande som part. Alliansen har haft stor betydelse för att få igenom akademikernas villkor och lönepolitik i kommun och landsting.

Enligt Carl-Axel Holmberg är det kvinnorna som har tjänat mest på den individuella lönesättningen.

– Sedan de nya avtalen har vi i våra årliga analyser sett att de kvinnliga psykologerna har en löneökning på några procentenheter.

– Löneavtalen handlar även mycket om att kartlägga, diskutera lönepolitik på lokal nivå och att sätta stälkasterljuset på strukturer och oegentligheter. När individerna själva får förklara vad de gör så syns deras prestationer tyd-

ENKÄT

1. Varför är du medlem i Psykologförbundet?
2. Vad betyder *Psykologtidningen* för dig?

Karin Karlström, utredare i chefs- och ledarskapsfrågor och samordnare av jämställdhetsfrågor, Saco. Medlem sedan 1996, styrelsemedlem i yrkesföreningen Arbets- och organisationspsykologerna sedan 2014:

1 – För mig har det alltid varit självklart att vara medlem i min yrkeskårs fackliga organisation, såväl för det kollektiva intresset som för mig som enskild yrkesverksam. Med många medlemmar får förbundet bättre möjlighet att påverka i viktiga frågor på en samhällsövergripande nivå, allt från att förhandla fram avtal, att försöka påverka psykologers villkor i arbetslivet – där det behövs göras en hel del – till att lyfta fram psykologin som ett viktigt och användbart kunskapsområde. För egen del tycker jag också att det är viktigt att veta att det finns möjlighet till ett individuellt stöd, om det någon gång skulle behövas.

2 – Tidningen är ett sätt att få ta del av vad andra psykologer gör inom olika yrkesområden och hur psykologin kan användas i olika sammanhang – inte bara i de traditionella områdena. Eftersom jag själv är väldigt intresserad av arbets- och organisationspsykologi blir jag extra intresserad av artiklar som lyfter fram hur psykologer arbetar inom detta fält eller hur psykologin kan tillämpas där. Men på det stora hela är det nog bredden som är det viktiga. Det är viktigt för kåren att visa att vi har stora möjligheter att tillämpa vår kunskap brett.

ENKÄT

1. Varför är du medlem i Psykologförbundet?
2. Vad betyder *Psykologtidningen* för dig?

Paul Zieltjens, psykolog vid Neuropsykiatriska behandlingsenheten i Borås, medlem sedan 2006:

1 – Jag är mån om mitt yrke och medveten om vad psykologer kan bidra med i samhället. Jag anser att det är viktigt att kunskap av och om psykologer sprids i samhället så allmänheten kan ta tillvara den på bästa sätt. För att kunna göra det behöver man en större organisation som kan sprida kunskap, men också kan bevaka för psykologer viktiga frågor. Så jag är medlem för att stödja synliggörandet av psykologisk kunskap, men också för att bidra till att det centralt bevakas viktiga psykologfrågor som psykologens arbetsmiljö, lön, specialistutbildningen etc.

2 – En rolig tidning som kort belyser de övergripande internationella psykologiska frågorna men också med mycket fokus på nationella psykologiska frågor och som erbjuder en inblick i hur kollegor arbetar.

Jag uppskattar också att det är ett ställe där man får riktad information om olika utbildningar och tjänster.

– Mitt starkaste minne är första tidningen jag fick och senaste numret som hade fokus på psykologer med utländsk examen.

Angelica Hörberg, psykologstudent och ordförande i Studeranderådet, SR:

1 – Jag är medlem i Psykologförbundet för att jag vill värna om min profession och tillsammans är vi starkare och kan se till att vår profession utvecklas i rätt riktning.

2 – *Psykologtidningen* ger mig insyn i psykologvärlden, håller mig uppdaterad om aktuella debatter och forskning. Skapar intresse för att utvecklas och lära mig mer.

– Mitt starkaste minne är "Hendebatten" och att resultatet av den har lett till att mer fokus läggs på hbtq-frågor. Att vara psykolog kräver att man blir bättre på hbtq-frågor och det är jätteviktigt att det uppmärksammas och att vi fortsätter arbeta aktivt med detta område.

ligare, vilket leder till korrektare lönesättning.

Fackets roll är att utvärdera hur det går, att utveckla de områden som kan förbättras och bevaka så det inte blir en lönesättning som präglas av godtycklighet.

Många fackförbund har vikande medlemsanta i dag. Vad svarar du dem som anser att fackförbunden har spelat ut sin roll?

– Facket behövs och kommer alltid att behövas, det gör att anställningsvillkoren och lönerna generellt blir bättre. Medlemskapet fungerar som en garanti för att individens rättigheter tillvaratas, det ger inflytande och stöd samt fungerar även som en slags försäkring ifall den enskilde skulle hamna i konflikt med arbetsgivaren.

Som professionsförbund hör Psykologförbundet till de förbund som ökar mest av Saco-förbunden. Medlemskåren har vuxit till över 11 000 i dag. Hur ser du på anslutningsgraden till Psykologförbundet i framtiden?

– Det är oerhört viktigt med en hög anslutningsgrad. Om vi säger att vi företrädare psykologerna måste vi kunna visa att vi också har en hög anslutningsgrad.

Det är viktigt att visa att professionsfrågor och fackliga frågor hänger ihop, anser Carl-Axel Holmberg:

– Bedriver vi ett bra fackligt arbete ökar förutsättningarna för att kunna utföra ett bra professionellt arbete och tvärtom.

Vilka utmaningar finns att hantera i dagens arbetsliv?

– En stor utmaning är gränslösheten mellan arbete och fritid. Det moderna arbetslivet skapar en flexibilitet som både ger möjligheter och problem. Det handlar om att själv kunna sätta gränser och att hitta en balansgång mellan friheten och tryggheten i exempelvis reglerad och oreglerad arbetstid. ●

CARIN WALDENSTRÖM

2013

Psykolog-
tidningen får
ny form.

2014

Förbundsstyrelsen
deltar i och går för
första gången med
i Stockholm Pride.

2015

Karlstad startar
psykologprogram, nu
finns psykologutbildning på 11 orter i landet, tillsammans
700 utbildningsplatser/år – att jämföra med början av
1970-talet då det fanns 150 utbildningsplatser/år.

2015

Sveriges Psykologförbund
firar 60-årsjubileum.

Axel Havelius,
psykolog, med-
lem sedan 2005:

1 – Jag är medlem i förbundet
för att vi psykologer ska ha
en gemensam röst och någon
som belyser våra frågeställningar
och intressen.

2 – *Psykologtidningen* ger mig
en möjlighet att få en inblick
i andra psykologers vardag och
ofta nyare forskning som bedrivs
av medlemmarna. Mitt starkaste
minne är när PT ville publicera
vår debattartikel "Hög tid att
överge tvångsmetoderna". Ett
relevant inlägg.

Billy Larsson, psykolog, psyko-
terapeut, handledare och fil dr,
medlem sedan 1985:

1 – Det känns bra för den egna
identiteten som psykolog att
också vara med i min fackföre-
ning, motsatsen skulle kännas
konstig. Jag är egen företagare
och som medlem kan jag också
vara med i Psykologföretagarna,
vilket jag tycker är en trygghet.

2 – Jag får en överblick över
vad kollegor tycker och
arbetar med, vilket är berikande.
Ibland får jag också uppslag till
något att själv fördjupa mig i, till
exempel en spännande bok.

FOTO: RENATO TAN

5 frågor till Anders Wahlberg... ordförande i Sveriges Psykologförbund

Enligt kongressbeslut från 2003 ska PT vara språkrör inåt mot medlemmarna, samt vara språkrör utåt i förhållande till omvärlden – till samhälle, myndigheter och beslutsfattare. Varför är dessa båda uppdrag viktiga?

– *Psykologtidningen* är en av våra informationskanaler inåt men också en tidning som ska ge kunskap och inspiration till medlemmarna. Psykologer behöver synas och visa omgivningen vilken nytta vi gör. Där är tidningen ett av våra verktyg.

Vilken ställning har PT i förbundsorganisationen? Tidningens chefredaktör är ansvarig utgivare, vad betyder det när det gäller förhållande till styrelsen? Varför är det viktigt att PT har en självständig och även granskande roll?

– Det här är en viktig fråga som ständigt måste diskuteras då tidningen har dubbla roller som vår informationskanal samtidigt som den ska vara självständig och granskande. Vi måste låta oss granskas för att utvecklas och göra mesta möjliga nytta för våra medlemmar. Tidningen kan hjälpa oss att inte bli hemmablinda.

Vilken relation har du till *Psykologtidningen*? Vad läser du först?

– Relationen till *Psykologtidningen* har alltid

varit speciell. På något vis har den varit en bekräftelse på att jag tillhör gruppen psykologer. Det är vår tidning och det har varit viktigt. Sedan har det varierat från tid till tid hur mycket jag har läst. Jag bläddrar först igenom hela tidningen och fastnar på något intressant, det kan vara allt från facklig information till någon spännande artikel.

Vad säger medlemmarna du möter? Vilken roll har PT för dem?

– Många tycker att tidningen blivit bättre i det nya formatet. Vilken roll den spelar för dem varierar och önskemål kring utveckling varierar också. Jag har varit överraskad att så många studenter visat uppskattning för papperstidningen. Jag trodde nog att fler av dem läste mer på webben och inte var lika beroende av en papperstidning som vi lite äldre som varit vana vid att det bara har funnits papperstidningar.

Allt fler artiklar publiceras på *psykologtidningen.se* före dessa publiceras i papperstidningen. Hur ser du på den digitala utvecklingen?

– Jag tror att papperstidningen har ett antal år kvar men på sikt tror jag att fler och fler kommer att vilja läsa tidningen på nätet. En av fördelarna är att jag alltid kan ha tidningen med mig. ●

KAJSA HEINEMANN

Psykologernas röst under 60 år

En egen tidning, ett eget forum för aktuella frågor, för forskning, professionsfrågor, löner och anställningsvillkor, karriärvägar och chefskap, etik och aktuell debatt – det är grunden för en organisationstidning och något som i stort sett alla organisationer med självaktning vill ha.

Psykologtidningen har således en lika lång historia som Psykologförbundet, ja den grundades till och med några år innan förbundet bildades. Sveri-

ceras ska vara sant och relevant, det ska vara korrekt och sakligt och med tydlig åtskillnad mellan nyheter och åsikter.

Redaktionen vision för *Psykologtidningen* är att ge medlemmarna information och fördjupad kunskap att använda i sin yrkesutövning. Tidningen ska stå för kvalitet och ge ett urval av det mest intressanta som händer inom psykologin och den ska innehålla aktuell forskning, metodutveckling, fackliga frågor och aktuell debatt så att man som läsare håller sig à jour med vad som händer inom psykologkåren och inom yrket. Psykologerna

är en mycket intellektuell, kunnig och engagerad yrkeskår som med all rätt ställer stora krav på sin tidning.

Tidningen är också en länk till förbundsledningen som på ledarsidan visar vad Psykologförbundet vill i olika frågor som berör kåren. I samband med att tidningen gjordes om, bland annat med ny form och layout 2013, skapade vi särskilda medlemsidor – med Ledare, Fråga ombudsmannen, Fråga juristen och Nytt från förbundet.

Inte bara artiklarna utan också annonserna är av intresse för läsarna. I stort sett samtliga psykologtjänster annonseras ut i papperstidningen eller på psykologtidningen.se. Många psykologer vittnar om att de läser tidningen

bakifrån för att först av allt ta del av alla lediga jobb och PTP-tjänster som finns att söka.

Den tekniska utvecklingen har gett nya möjligheter att presentera innehållet på fler plattformar. *Psykologtidningen* finns som papperstidning, på webben, som PDF-tidning och på Facebook. Tidningen består men formen för den förändras.

Vi publicerar nyheter fortlöpande på vår webb, där vi snabbt kan få med aktuella frågor och där det finns plats för fler debattartiklar, konferensrapporter och ett arkiv med allt som publicerats under de senaste 15 åren. Men trots den digitala utvecklingen är det många – inte minst unga psykologer – som slår vakt om sin papperstidning. Att hämta upp tidningen från hallgolvet för att kunna läsa den i lugn och ro är något som många gillar. En läsare uttryckte det så här:

”Den stora fördelen med en papperstidning är att när jag kommit till slutet, då har jag fått veta det jag behöver och då kan jag ägna mig åt annat!”

Det är fantastiskt att följa hur psykologin får en allt mer framträdande roll i samhället. Vi som gör *Psykologtidningen* ser fram emot att fortsätta att göra en tidning som berör och engagerar läsarna och som utvecklas med sin omvärld. ●

CARIN WALDENSTRÖM
Chefredaktör och
ansvarig utgivare

”Vi ser fram emot att fortsätta att göra en tidning som berör och engagerar och som utvecklas med sin omvärld”

ges Yngre psykologers förening (SYP) startade 1950 det som kom att bli *Psykologtidningen*, då under det något blygsamma namnet *Meddelanden från Sveriges Yngre psykologers förening*. 1955, då Psykologförbundet bildades, döptes tidningen till *Meddelanden från Sveriges Psykologförbund*. 1959 bytte tidningen så namn till *Psykolognytt* och 1983 till *Psykologtidningen*.

En organisationstidning har en särskild roll – den ska spegla Psykologförbundets frågor och vara en sammanhållande länk mellan medlemmarna men även nå ut till beslutfattare och omvärld. Samtidigt har tidningen en självständig ställning inom organisationen och styrs av journalistiska principer – det som publi-

NYTT FRÅN FS:

Extrakongress på webben om specialistutbildningen

Förbundsstyrelsen beslutade vid sitt decembermöte att kalla till en extrakongress i vår. Syftet är att få ett beslut om att andra än medlemmar i Psykologförbundet ska kunna antas till specialistutbildningen.

Extrakongressen blir en så kallad per capsulam-kongress, vilket betyder att kongressen hålls på nätet. Frågan som ska tas upp är att ta bort kravet på medlemskap i Psykologförbundet för dem som vill gå specialistutbildningen, och för att det ska vara möjligt krävs en ändring i Psykologförbundets stadga.

– Bakgrunden är att vi vill bredda antagningen till specialistutbildningen, berättar Sara Renström, studerandemedlem i styrelsen.

Utbildningen har fått allt fler sökande under senare år och intresset från arbetsgivarsidan har också ökat.

– En del arbetsgivare har dock varit tveksamma till att finansiera specialistutbildningen för sina anställda eftersom den är kopplad till ett medlemskap i en facklig organisation. Nu blir den i stället öppen för fler, säger Sara Renström.

Tanken är att staten på sikt ska ta över finansieringen av specialistutbildningen som i dag finansieras av medlemmarna i Psykologförbundet.

– Vi planerar också att införa differentierade avgifter så att det blir dyrare för icke-medlemmar än för medlemmar att gå utbildningen, säger Sara Renström.

Frågan har tidigare behandlats av rådskonferensen i oktober, där ombudens uttryckte stort stöd för att bredda rekryteringen till utbildningen.

Förbundets framtida organisation är en fråga som ska utredas vidare under kongressperioden och nu pågår ett ar-

bete i styrelsen med att ta in offerter från externa utredare som kan ta ett helhetsgrepp på frågan.

– FS jobbar aktivt med hur vi ska gå vidare och ta fram ett förslag till en proposition om organisationen som ligger i linje med de önskemål som kommit

fram vid senare års kongress och rådskonferens, säger Sara Renström.

Redan nu är man dock klar med rekryteringen av en ny förbundsdirektör som ska efterträda Örjan Salling som går i pension i vår. Det blir Ulrika Edwinson som närmast kommer från Sveriges Läkarförbund där hon arbetat som chef för avdelningen för arbetsliv och juridik.

– Vi är mycket nöjda med valet av Ulrika Edwinson som vi tror är rätt person för jobbet, säger Sara Renström.

Förbundets kompetensgrupp för hbtq-frågor har övergått i ett öppet nätverk. Nästa möte i nätverket blir den 28 februari och alla medlemmar är

välkomna. Läs mer på förbundets hemsida.

Psykologförbundet och IHPU har tidigare arrangerat psykologidagar. Nu diskuterar styrelsen att återuppta dagarna igen. En grupp inom styrelsen arbetar vidare med frågan och väntas komma med en rapport under våren.

I år är det 60 år sedan Psykologförbundet bildades.

”Vi vill bredda antagningen till specialistutbildningen”

– Det ska vi fira, självklart! Kommunikationsgruppen i förbundet håller på att utarbeta ett förslag, säger Sara Renström.

Budgeten för 2015 var uppe för diskussion och beslut på decembermötet.

– Vårt uppdrag har varit att säkerställa att medlemmarnas pengar används på ett bra sätt och vi har eftersträvat en budget i balans, säger Sara Renström.

Sara Renström gör sin PTP-tjänstgöring på Smärtcentrum på Karolinska sjukhuset, samtidigt som hon är fackligt engagerad.

– Det är väldigt roligt att få vara en del av styrelsen. Där finns en otrolig bredd i kompetens, erfarenhet och personlighet. Jag uppfattar FS som en stark styrelse med ledamöter som kan tillföra många olika perspektiv och vi har många givande diskussioner. ●

CARIN WALDENSTRÖM

Tuija Salojärvi Nilsson:

”Nyckeln till hbtq-kompetens är medvetenhet och kunskap”

Tuija Salojärvi Nilsson
och Magnus Karlsson

Hbt-hälsan på Södersjukhuset i Stockholm är en av få psykoterapimottagningar i landet med specialinriktning på hbtq. Här på mottagningen, som öppnade för snart trettio år sedan, arbetar enhetschef Magnus Karlsson och psykolog Tuija Salojärvi Nilsson, båda med stor kunskap på området.

Text: Jennie Aquilonius Foto: Ulrica Zwenger

Hb-t-hälsan, som är en del av enheten för sexuell hälsa som också inrymmer bland annat en gynekologisk hbt-mottagning och Sösam – Sex och samlevnadsenheten – är belägen långt inne i Södersjukhuset. I väntrummet går stolarna i regnbågens färger: gult, blått, lila, grönt, rött. På en anslagstavla sitter en affisch om en stödgrupp för transpersoner och broschyrer om hiv. Här finns också en tidningsartikel om hälsans nyöppnade primärvårdsmottagning för unga hbtq-personer, den enda i landet.

I ett av rummen med utsikt över Årstaviken arbetar psykolog Tuija Salojärvi Nilsson, som har gedigen erfarenhet av de här frågorna. Hon berättar att Hbt-hälsan har i uppdrag att erbjuda samtal kopplade till sexuell läggning och könsidentitet. Det kan handla om att komma ut, relationssvårigheter eller hur personen själv känner för sin läggning.

– Patienterna säger att det är skönt att gå hit eftersom de inte behöver komma ut. Då är det enklare att börja prata, säger hon på sin mjuka finska dialekt.

Tuija Salojärvi Nilsson menar att hbtq-kompetens handlar om medvetenhet. Att vara beredd på att personen framför dig kan vara homo- eller bisexuell, trans eller lever med flera

partners. Att det är heterogena grupper som bara binds samman av sin sexualitet eller könsidentitet.

”Hbt-hälsan har i uppdrag att erbjuda samtal kopplade till sexuell läggning och könsidentitet”

– Den som inte skaffar sig kunskap lämnar större utrymme för fördomar. Det handlar till exempel om att veta att de som kommer ut fortfarande möter väldigt negativa reaktioner.

Alla som kommer hit erbjuds ett par orienteringssamtal, och därefter blir det alltifrån enstaka stödsamtal till behandling på två år. I rummet bredvid sitter enhetschefen Magnus Karlsson. En stor bunt med papper ligger på bordet och ett par läsglasögon tronar högst upp. Han säger att han inte förstår varför sexualitet inte är en självklar del i all psykoterapi.

– Sexualitet är en väsentlig del av vårt känsloliv, vår utveckling och hur vi mår. Hur kan det ses som något som inte hör till? På psykolog- och psykoterapiutbildningarna har ämnet stru-

Magnus Karlsson

kits ned. Jag brukar skoja om att det är sämre nu än på Freuds tid.

De flesta på Hbt-hälsan arbetar utifrån psykodynamisk grund, men man erbjuder också KBT. De anställda får regelbundet fortbildning inom exempelvis sexologi och hbtq. År 2010 fick mottagningen i uppdrag att ta emot transpersoner.

– Då åkte personalen på studiebesök till en mottagning i London med terapeuter som har lång erfarenhet av transfrågor. Sedan dess har antalet transpersoner ökat markant. Förra året kom cirka sextio stycken, en siffra som 2014 var uppnådd redan efter sex månader, säger Magnus Karlsson.

Tuija Salojärvi Nilsson träffar transpersoner som vill allt ifrån att göra en

”Den som inte skaffar sig kunskap lämnar större utrymme för fördomar”

➤ könskorrigering till att prata om sin könsidentitet.

– Jag har förstått hur svårt det är att formulera vad det innebär att vara i fel kropp. Att hitta orden för det, det kämpar många transpersoner med. Vad innebär det egentligen att känna sig som kvinna eller man? Vi pratar om det och jag försöker spegla dem med de ord jag har.

På Hbt-hälsan finns inga öronmärkta tjänster för psykologer eller socionomer med psykoterapiutbildning. Det är intresset för hbtq-frågor och vad personen har med sig som avgör. Mottagningen är mån om att ha en blandning av kompetenser och håller på att rekrytera en psykolog till.

– Många tillhör själva hbtq-gruppen och har fått kompetens den vägen, andra har gått kurser eller jobbat med sexuell hälsa på till exempel sjukhus, säger Magnus Karlsson.

Tuija Salojärvi Nilsson menar att det är viktigt att processa frågorna och fundera igenom sina åsikter: Vad tycker jag

om ordet ”hen”? Varför då? Och att tillåta sig att rygga för det okända.

– En patient sa att det var skönt när jag rynkade pannan vid ett tillfälle, den förstod att det här var nytt för mig. Det är också viktigt att jobba med känslorna, fråga hur det känns för patienten.

Något hon har lärt sig under åren är vad det innebär att växa upp i en omgivning som inte vet om din läggning.

– Förenklat blir det att personen bär en hemlighet, något som tidigare setts

som kriminellt eller en sjukdom. Känslan av att vara något dåligt. För mig som psykolog gäller det att ha en beredskap för vad som händer under uppväxten och i utvecklingen för den som har en sådan hemlighet.

Tuija Salojärvi Nilsson har arbetat på Hbt-hälsan sedan 2001. Tidigare har hon bland annat jobbat på en psykiatrisk mottagning för finskspråkiga och hade då liten kunskap om hbtq-frågor. Däremot fanns kunskapen om vad det innebär att tillhöra en minoritet.

”Det behövs mer utbildning”

Psykolog Gunnel Brander arbetar på Sexualterapeutiska mottagningen i Skåne – en mottagning som har sin grund i hbtq-rörelsen. Hon anser att psykologistudenter får alldeles för lite kunskap om sexualitet under utbildningen.

Sexualterapeutiska mottagningen är ett samarbete mellan RFSU Malmö och RFSL rådgivning Skåne som finansieras av Region Skåne. De tar emot personer med sexuell

Gunnel Brander

mottagningen från andra är att den har sin bas i hbtq-rörelsen och ett sexualpolitiskt

problem. Här jobbar två personer på deltid, psykologen Gunnel Brander och socionomen Thomas Wilkens-Johansson, båda med specialistkompetens i klinisk sexologi. Det som skiljer

perspektiv. Fokus ligger på sexuell hälsa och välbefinnande. För Gunnel Brander, som också undervisar i sexologi vid Malmö högskola, innebär hbtq-kompetens ett normkritiskt tänkande.

– Jag försöker vara öppen när det gäller köns- och genusaspekter och sexuella aspekter och förhålla mig kritiskt till heteronormen.

Gunnel Brander är kritisk till att frågor om sexualitet inte får utrymme på

FAKTA HBT-HÄLSAN

- 1986 öppnar Psykhälsan på Södersjukhuset, i samband med hiv-vågen, för att arbeta mot sexuellt överförbara sjukdomar.
- I mitten av 1990-talet blir arbetet mer inriktat på psykoterapi. Fokus riktas mer mot generella frågor om sexualitet för homo- och bisexuella män.
- 2005 bestämmer SLL att kvinnor får komma hit.
- 2010 får mottagningen i uppdrag av landstinget att ta emot transpersoner.
- 2012 samlar Södersjukhuset flera enheter under enheten för sexuell hälsa, däribland Psykhälsan som byter namn till Hbt-hälsan.
- 2014 är homosexuella, bisexuella, transpersoner och deras närstående välkomna. Här jobbar en psykolog, en enhetschef, en psykiater på deltid, en kurator och fyra psykoterapeuter. Mottagningen har ett utåtriktat uppdrag och finns tillgänglig för konsultation.

– Utmaningarna är lika. Att inte bli nedvärderad genom homofobi eller rasism och att reglera självkänslan.

Först slogs hon av hur trevliga alla patienter var. Men snart kom insikten att de hade lärt sig vara trevliga och anpassliga för att passa in. För att ingen skulle gissa den mörka hemligheten gav de avkall på sitt känsloliv och sin person. I terapin arbetar hon mycket med konstruktiv ilska, att skydda sig och sätta gränser.

– Många säger att de, när de berättar att de är homosexuella, kan få frågor som ”men hur gör ni då?”. Saker som folk aldrig skulle fråga en heterosexuell. En del hbt-personer utsätts också för våld.

Tuija Salojärvi Nilsson tycker om den öppna stämningen på mottagningen. Personalen diskuterar mycket och det finns en tillåtande attityd. Folk får bli förvånade och säga att de inte förstår.

– Här jobbar män och kvinnor, med

olika läggningar och i olika åldrar. Olikheten är inbyggd i systemet och det bidrar till den tillåtande atmosfären. ●

HBTQ-UNG

Hösten 2014 öppnade Hbtq-ung, en mottagning för hbtq-personer upp till 29 år. Projektet startade i syfte att göra det enklare att söka vård, patienterna bokar via nätet och behöver inte uppge vilka de är. Här finns venereolog, barnmorska, gynekolog och kurator. Efter några månader märks redan att mottagningen fyller ett viktigt behov, enligt enhetschefen Magnus Karlsson.

psykologutbildningen.

– Där finns en människosyn som inte begriper sexualitet. Jag har tidigare hållit ett par föreläsningar på psykologutbildningen i Lund för att de i alla fall skulle få något. Vi behöver mer utbildning och bredda bilden av sexualitet.

Sin egen hbtq-kompetens har hon skaffat genom utbildning i sexologi men framför allt genom arbetet på mottagningen. ●

Psykologförbundets hbtq-nätverk

Kongressen 2013 beslutade att Psykologförbundet ska arbeta för att öka kunskapen om hbtq-frågor i kåren, och att förbundsstyrelsen, FS, skulle delta i Stockholm Pride 2014 samt bilda en kompetensgrupp för hbtq där Sara Renström och Ulrika Sharifi från FS utsågs som ansvariga. I höstas beslutades att upplösa gruppen, och i stället bildades Nätverket för hbtq, som definierar och planerar aktiviteter och mål

självständigt. Cecilia Oskarsson och Amanda Simonsson utsågs som talespersoner. Ulrika Sharifi och Sara Renström kommer att finnas med och även svara på frågor om FS:s roll i arbetet.

I dag har nätverket 45 medlemmar, alla medlemmar är välkomna att delta i arbetet. Nästa nätverksmöte: 28 februari på Karolinska institutet i Stockholm. ●

För mer info: www.psykologforbundet.se

Volontärarbetet ger unika erfarenheter

– Volontärarbetet har gjort mig väldigt ödmjuk för hur psykiskt dåligt många mår. Det säger Stefan Deak, psykologstuderande och en av ett femtiotal volontärer som för Självmordsupplysningens räkning vid organisationen Mind chattar om psykisk ohälsa.

Klockan är strax före sju på kvällen och volontärerna på Självmordsupplysningen i Minds lokaler på Kammargatan i Stockholms city förbereder sig för att ta emot de första chattsamtalen. Det är sammanlagt ett femtiotal volontärer, främst psykolog- eller socionomstuderande, som valt att avsätta ett par kvällar per person och månad för att svara på ofta anonyma chattsamtal om tankar kring främst självmord, men även om ensamhet, relationsproblem och annat som kan orsaka psykisk ohälsa. Uppdelningen gör att det vid varje pass finns omkring fyra volontärer som, när trafiken kommit igång, vanligtvis hanterar ett par chattar vardera. Passen sträcker sig till klockan 22. Dessutom finns en handledare på plats. När chatttrafiken blir som mest intensiv tar handledaren även egna chattsamtal.

Blir chattsamtalen av någon anledning allt för svåra kan Stefan Deak, i egenskap av handledare, gå in och hjälpa volontären, i detta fall Olivia Simonsson.

Stefan Deak går termin 8 på psykologprogrammet vid Stockholms universitet. Han har varit volontär på Självmordsupplysningen sedan starten 2012, och agerar nu även som handledare för andra volontärer.

– Jag började som volontär för att det kändes viktigt att på något sätt dra mitt strå till stacken och hjälpa till i en viktig fråga. Arbetet har också gett mig en speciell ”klinisk erfarenhet” av att möta människor som mår psykiskt dåligt, en erfarenhet som utbildningen inte kan ge. Min uppgift som handledare är bland annat att lotsa in nya volontärer och vara ett stöd under kvällen. Ibland tar jag även över svåra chattsamtal när volontären av någon anledning inte orkar fullfölja det, säger Stefan Deak.

Den som vill bli volontär på Självmordsupplysningen

genomgår först en intervju då man bland annat samtalat om synen på suicid och om egna erfarenheter på området. Intervjun är också ett sätt att se om den blivande volontären verkar tillräckligt mogen för att hantera de ofta svåra och tunga frågor som chattsamtalen handlar om. Därefter erbjuds en utbildning i suicidologi och löpande en viss fortbildning och handledning.

Det finns en målsättning att ha en bredd på volontärernas erfarenheter och åldrar. Stefan Deak är 41 år, medan Olivia Simonsson, som blev volontär i augusti 2014 och går termin 5 på Psykologprogrammet vid Karolinska institutet, är 23 år.

– När man väljer sin yrkesroll gör man ju det i stor utsträckning utifrån

intresse och sin egen personlighet och för mig är inte gränsen mellan fritid och yrkeskarriär så tydlig. Jag har funderat på att engagera mig i något som det här, bland annat för att jag redan under min utbildning vill kunna stötta människor som mår dåligt. Jag känner att vi kan fylla en viktig funktion som volontärer på Självmordsupplysningen, säger Olivia Simonsson.

Samtliga nya volontärer får träna på att föra den här typen av chattsamtal med varandra innan de tar emot sina första externa kontakter. Handledarna finns hela tiden i närheten för att kunna gå in och ge råd. Chattkonversationerna sparas för att kunna användas för såväl utvärdering som utveckling av arbetet.

– I början begärde jag handledning

"Det kändes viktigt att på något sätt dra mitt strå till stacken"

under alla mina chattar för att successivt förbättra mitt sätt att kommunicera, säger Olivia Simonsson.

Syftet med Självordsupplysningens chatt är att ge stöd och vägledning, inte att erbjuda behandling. Många av de som chattar har sedan tidigare kontakt med en vårdgivare, men upplever ofta att chatten erbjuder ett forum att på ett mer öppet sätt våga ge uttryck för tankar om exempelvis självmord. Volontärerna har listor med organisationer, stödföreningar och andra aktörer som de vid behov kan hänvisa till. Grundinställningen är att främja en öppen, icke-dömande och stödjande dialog om självmord. Det händer att den som volontären chattar med uttrycker direkta självmordshot. Policyn är då att göra allt för att förhindra det. Stefan Deak:

– Upplever vi ett allvarligt suicidhot försöker vi så långt det är möjligt få fram kontaktuppgifter till personen i fråga, och kontaktar sedan SOS Alarm 112 och bistår med den information vi har för att kunna spåra personen.

Samtliga volontärer sitter i samma rum under kvällen för att kunna vara ett stöd och samtalspartner även till varandra. Chattsamtalen kan bli långa, i vissa fall upp till tre timmar, och måste de avbrytas på grund av att klockan blivit tio och chatten stängs uppmuntras personen att återkomma nästa kväll. Det team som då ska arbeta informeras om det alias som kontakten använt, kanske temat i chatten, och uppmanas att plocka upp personen om det bildas kö. Varje kväll är det mellan fem och tio kontakter som inte hinner besvaras.

En del av dem som kontaktar självordsupplysningens chatt är mycket fåordiga – en tretimmars chatt kan då vara en konversation som under ett samtal öga mot öga kanske sträckt sig över högst en timma – medan andra är vana och villiga att uttrycka sig mångordigt.

För volontären handlar det om att

först bygga upp ett förtroende.

– En chatt innebär i sig vissa svårigheter genom att vi inte har tillgång till rösten eller vårt kroppsspråk. Det är därför viktigt att den vi chattar med känner att vi vill lyssna, och ofta dyker det upp något under samtalet som förklarar personens tankar och vi kanske kan få honom eller henne att se olika samband, säger Stefan Deak, och fortsätter:

– De svåraste samtalen tycker jag är när det handlar om minderåriga som lever i en svår familjesituation. Dels finns det ofta en rädsla för att tala med vuxna personer, dels kan barn inte på samma sätt som vuxna ändra på sina livsbetingelser. Jag försöker då få personen att våga vända sig till någon vuxen den känner ett förtroende för, eller till skolan.

Andra situationer som kan upplevas jobbiga är när samtal abrupt bryts på grund av tekniska problem, eller då personen som chattar på något sätt ger uttryck för ett missnöje med volontärens svar. Olivia Simonsson:

– Har man haft ett par chattar som man själv känt att de inte utvecklats på ett bra sätt hänger det kvar efteråt, och det kan ibland vara svårt att hålla uppe självförtroendet. Det händer även att vi blir angripna och då kan vi naturligtvis inte försvara oss. Det är inte vår roll.

Efter en kväll på Självordsupplysningen hänger chattsamtalen kvar i minnet, och – som Olivia Simonsson uttrycker det – "det kan kännas konstigt att komma ut på stan efter ett arbetspass och se människor som skrattar och mår bra".

– Det blir en så stark kontrast. Nu har jag lärt mig att bara avsätta den aktuella kvällen till att fundera över det jag upplevt vid chattsamtalen, inte längre. Sedan måste jag släppa de tankarna, säger Olivia Simonsson.

FAKTA/Självordsupplysningen:

Med anledning av den internationella suicidpreventiva dagen 2012 lanserade organisationen Mind webbplatsen Självordsupplysningen, dit vem som helst kan vända sig för att anonymt chatta om sina tankar kring självmord och om psykisk ohälsa i allmänhet.

Självordsupplysningen är bemanad alla vardagar mellan klockan 19 och 22. Under det första året tog man emot närmare 3 000 chattsamtal mot förväntat 1 000 samtal, visar en utvärdering. Fler än hälften av samtalen handlar om självmordstankar. Även ensamhetskänslor, familjekonflikter och relationsproblem är vanligt återkommande ämnen.

Cirka 60 procent av samtalen förmodas vara med kvinnor/flickor, och drygt 20 procent uppskattas vara personer under 18 år. Chatten har sedan starten varit fullbelagd i stort sett varje vardagskväll.

Stefan Deak:

– Det blir lite lättare med tiden när man blir bättre på att inte ta samtalen personligt.

Både Olivia Simonsson och Stefan Deak tror att volontärarbetet ger erfarenheter som de kommer att ha nytta av som färdigutbildade psykologer.

– Vi blir rustade att tala om suicid på ett lugnt sätt, och samtalen vi för på chatten är förmodligen mer förutsättningslösa än motsvarande samtal inom exempelvis psykiatri. Det ger en anorlunda och viktig erfarenhet, säger Stefan Deak.

Olivia Simonsson:

– Jag upplever att chatten innebär en möjlighet att våga tala mer om exempelvis självmordstankar än

"Chatten innebär en möjlighet att våga tala om självmordstankar"

vad man gör inom vården, där det ofta finns en rädsla kring ämnet. En erfarenhet som vi får inför en framtid som psykologer inom vården tror jag därför är att patienter ofta håller inne med att berätta. Det är viktigt att förstå. ●

TEXT OCH FOTO: PETER ÖRN

LEDAREN

Ulrika Sharifi, psykolog och 2:e vice ordförande

"Flera viktiga mål har uppfyllts, nu fortsätter vi arbetet!"

För 60 år sedan fick de drygt 180 medlemmarna medlemsbladet Meddelanden från Sveriges Psykologförbund i brevlådan. Psykologi som självständig vetenskaplig disciplin hade nyligen blivit erkänd inom akademien och de praktiserande och forskande psykologerna ville tillsammans sätta psykologin som vetenskap och yrkesutövning på kartan, visa på dess nytta för samhället och medborgarna och beslöt att bilda Sveriges Psykologförbund.

Sedan dess har förbundet utvecklats till en facklig organisation för yrkesverksamma psykologer med cirka 11 000 medlemmar och är det Saco-förbund som ökar mest procentuellt sett. Den röda tråden allt sedan 1955 är våra kärnvärden: humanism, kunskap och nytta.

Under åren har flera viktiga mål uppfyllts genom målinriktat och enträget arbete.

Psykologin har visat sin tillämpbarhet inom många av samhällets funktioner, psykologer finns inom en rad olika verksamhetsområden och efterfrågas i allt större utsträckning. Förbundet arbetar med att föra ut psykologin och psykologers kunskap till allmänheten och beslutsfattare, och är en synlig aktör i debatten.

Till milstolparna hör bland annat det behörighetssystem för yrkesutövningen som förbundet utvecklade och administrerade under många år och som staten 1978 kunde överta genom att utge legitimation för yrket.

En annan milstolpe är grundutbildningen som nu är en nationellt samordnad generalistutbildning och hör till de mest populära utbildningarna. Den finns på 11 lärosäten och betraktas som en prestigefylld utbildning.

"Jag ser också mycket fram emot att delta i arbetet i vårt nätverk för hbtq"

Sedan 20 år tillbaka har vi även en specialistutbildning som vi utvecklar och administrerar. I likhet med grundutbildningen strävar vi mot en samhällelig auktorisation och att psykologernas specialistkompetens ska tillvaratas inom skilda verksamheter.

Under det kommande året behöver vi arbeta vidare med specialistfrågan, rikta fokus och samordna våra resurser centralt och lokalt och utveckla strategier

för att verka för att det inrättas specialisttjänster och karriärvägar för psykologer.

Problemen som psykologer med utländsk utbildning stöter på när de söker svensk legitimation och som uppmärksammandes i förra numret av *Psykologtidningen* (nr 10 2014) behöver vi fortsätta att påtala. Det ligger i allas intresse att få till en snabb och rättssäker process så att dessa psykologers kompetens kan tas tillvara.

Vi välkomnar den nya patientlagen som innebär ett ökat patientinflytande och ett fokus på bemötande och kommunikation. Jag hoppas och tror att den nya lagen kommer att ge möjlighet att driva på utvecklingen mot att patienter också ska ha valfrihet att välja psykologisk behandling.

Jag ser också mycket fram emot att delta i och följa arbetet i vårt nybildade nätverk för hbtq. I nätverket finns så mycket kunskap, erfarenhet, idéer och engagemang som jag tror kan inspirera och ge nya perspektiv för oss som profession och facklig organisation i vårt arbete mot diskriminering och främlingsfientlighet och för humanism och allas lika värde och rättigheter.

ULRIKA SHARIFI

NYTT FRÅN FÖRBUNDET

Nya på Psykologförbundets kansli

Ulrika Edwinson tillträder som förbundsdirektör i slutet av februari. Hon kommer senast från Sveriges Läkareförbund där hon arbetat som avdelningschef för arbetsliv och juridik.

Ny professionsansvarig blir **Martin Björklind**, som bland annat arbetat inom den allmänpsykiatriska öppenvården för vuxna och är specialist i klinisk psykologi samt leg. psykoterapeut.

Elin Eos är ny ombudsman. Hon har en juristexamen och kommer senast från en tjänst som ombudsman på Jusek.

Hallå där... Anders Wahlberg!

Vilka prioriteringar har förbundet för år 2015?

– De absolut främsta prioriteringsområdena är specialistfrågan och specialistutbildningen. Vi ska förbättra utbildningen och komma vidare i att den ska bli statligt sanktionerad och att specialistkompetens ska löna sig.

– Det är viktigt med organisationsutredningen vars avsikt är att skapa en organisation som på bästa sätt hjälper oss att nå kongressens mål.

Anders Wahlberg

– Arbetsmiljöutredningen ska följas upp och användas i kontakter med beslutsfattare och arbetsgivare för att förbättra psykologers arbetsmiljö.

Uttalande om psykologers medverkan i förhållningsprogram

En rapport släpptes nyligen om att CIA använt olika former av tortyr i samband med förhör. Man har också utsatt fångar för förnedringar. Det har också beskrivits att stora delar av förhållningsprogrammet utvecklades av två psykologer.

Psykologerna rekommenderade metoder såsom sken-dränkning, slag i ansiktet och skenbegravningar. "Självklart reagerar Sveriges Psykologförbund kraftigt mot detta", säger Anders Wahlberg. "Att delta i verksamhet som att utveckla tortyrmetoder är att kraftigt missbruka psykologisk kunskap och strider mot de etiska regler som vi har

tillsammans med våra nordiska grannländer. Vårt mål är att all tortyr ska upphöra, oavsett deltagande av psykologer.

Sveriges Psykologförbund har tillsammans med övriga nordiska psykologförbund redan tidigt reagerat på psykologers deltagande vid tortyr. Vi tillskrev den amerikanska psykologorganisationen APA (American Psychological Association) för att utöva påtryckning för att de skulle tydliggöra sina åsikter i frågan.

Detta följdes senare upp med ett möte med ledningen för APA år 2008. I dag förbjuder APA psykologer att delta i tortyr."

PS15

Psykologförbundet medverkar i PS15 i Östersund 13-14 mars. Besök vår monter och kom till seminariet: "Från psykologassistent till specialist".

Remissvar om organisatorisk och social arbetsmiljö

Psykologförbundet har lämnat remissvar på Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö. Psykologförbundet ser väldigt positivt på förslaget i sin helhet och vill samtidigt understryka det stora behovet av dessa föreskrifter.

De gamla föreskrifterna kring psykiska och sociala aspekter på arbetsmiljön och kränkande särbehandling är i hög grad inaktuella.

Hela remissvaret finns att läsa på: www.psykologforbundet.se

Förbundet möter ministrar

Anders Wahlberg har i december haft möten med socialförsäkringsminister Annika Strandhäll och folkhälso-, sjukvårds- och idrottsminister Gabriel Wikström.

Båda mötena var givande och ministrarna var väldigt intresserade av förbundets frågor. Psykologer är en central yrkesgrupp för departementet, ansåg de, och ville ha fortsatt kontakt.

På agendan stod försöksverksamhet kring psykologers möjlighet att skriva sjukintyg,

stoppa inflödet av sjukskrivning på grund av psykiska diagnoser och "den glömda gruppen".

Med Gabriel Wikström diskuterade Anders Wahlberg psykologspecialister inom psykiatri, psykologer i primärvården, kvacksalveri och förebyggande arbete. Fler möten med ministrar och lokala politiker är inbokade.

För Nytt från förbundet svarar press- och informationsansvariga **Susanne Bertman**: susanne.bertman@psykologforbundet.se

GODKÄNDA SPECIALISTER

Klinisk psykologi – med inriktningen psykologisk behandling/psykoterapi

CARINA LUNDEÉN: Utvärdering av Avoidance & Fusion Questionnaire for youth på en svensk vuxenpopulation

JOAKIM ALVEGLIM: Vem följer vad? Följsamhet och allians i IPT och KBT vid behandling av depression

GIZELA DAGENBRINK: Mentaliseringsförmåga vid schizofreni

ANN BÄCKMAN BARBÄCK: "Nå-

gonstans i botten finns en sorg..." – En kvalitativ studie med föräldraperspektiv på att få ytterligare diagnoser på sitt barn

EVA-LENA LINDSTRÖM: Sörsaker vid Psykologmottagningar för mödra- och barnhälsovården samt evidensbaserade KBT behandlingsmetoder för de vanligaste sörsakerna

SOFIA CARS: Avslappningsträning med fingertemperatur-biofeedback och terapeutstöd via Internet hos personer med hypertoni

ELISABETH TASAN: Kurativa och

hindrande faktorer i åttstörningsbehandling – sju ungdomars upplevelser

ELIN MORGENSTERN: Färdighetsträning för vuxna med Attention Deficit/Hyperactivity Disorder (AD/HD) – Resultat från en öppen studie

PATRIK BACKGÅRD: Anknyningsmönster hos rättspsykiatriska utredningspatienter, en jämförelse mellan datortelefon och pappersformat av ASQ-formuläret

EVALOTTA LARSSON: Psykoterapeuters rambrott – En kvalitativ studie – med inriktningen neuropsykologi

ELSE WAALER: Better Knowledge and Improved Relationships Among Adults with ADHD and Their Significant Others: A Pilot Study of Psychoeducational Groups

KATARINA EHLIN: Datoriserad arbetsminnesträning för vuxna personer med cerebral pares – pilotstudie

FRÅGA OMBUDSMANNEN

Har du en fråga om anställning, arbetsmiljö eller avtal?

Mejla: redaktionen@psykologtidningen.se

"Är jag skyldig att återbetala fel lön?"

FRÅGA:

Min arbetsgivare har meddelat att jag har fått en för hög lön utbetald under en period. Arbetsgivaren vill nu att jag återbetalar det överskjutande beloppet och talar om att göra avdrag på min lön, är det rätt?

SVAR:

Det kan vara så att du är återbetalningsskyldig. I första hand bör man utreda om det finns en särskild överenskomst med arbetsgivaren alternativt om tillämpligt kollektivavtal reglerar frågan. Om inte så framgår det av den allmänna rättsprincipen *condictio indebiti* att den som av misstag har gjort en utbetalning till någon har rätt att få beloppet återbetalat. Detta förutsätter dock att mottagaren av beloppet varit i ond tro, det vill säga insett att det varit fråga om en felaktig utbetalning.

Det finns dock undantag från huvudregeln om återbetalning. För det fall mottagaren är i god tro, det vill säga att mottagaren varken insåg eller borde ha insett att betalning skett av misstag, samt inrättat sig efter betalning genom att konsumera pengarna, så är det inte säkert att denne behöver betala tillbaka beloppet.

Vid en bedömning av om mottagaren

är i ond eller god tro kan man exempelvis beakta följande omständigheter: Har mottagaren en månadslön är det lättare att konstatera huruvida det har skett en felaktig utbetalning jämfört med om mottagaren har timlön, är sjukskriven eller tjänstledig viss del.

Har mottagaren fattat misstanke om att det eventuellt har skett en felaktig utbetalning och kontaktar lönekontoret som ger lugnande besked anses mottagaren ofta ha gjort det som krävs

"Mitt råd är att man alltid kontrollerar sin lönespecifikation"

av denne och behöver därmed vanligtvis inte återbetala beloppet. Är det fråga om ett mindre belopp alternativt om det har gått lång tid innan utbetalaren upptäcker felet utgör även det omständigheter som talar för att beloppet inte behöver återbetalas.

Mitt råd är dock att man alltid kontrollerar sin lönespecifikation och kontaktar lönekontoret vid eventuella frågetecken. På så vis har man gjort allt i sin makt för att se till att utbetalningen man fått är korrekt.

Om man kommer fram till att det fö-

religger en återbetalningsskyldighet uppstår frågan om hur denna ska göras. I första hand ska man alltid försöka prata med sin arbetsgivare och diskutera dels om man kan sätta ned beloppet dels om man kan komma överens om en rimlig avbetalningsplan.

I vissa fall kan arbetsgivaren göra avdrag på lönen för att kvitta den fordran som den felaktigt utbetalda lönen innebär (se lag om arbetsgivares kvittningsrätt). För att arbetsgivaren ska få göra ett löneavdrag krävs dock antingen att du har samtyckt till det eller, om samtycke inte föreligger, om det framgår av kvittningsavtal, tillämpligt kollektivavtal eller om den anställda uppsåtligt har orsakat en skada i tjänsten.

Om samtycke saknas från den anställda kan arbetsgivaren i vissa fall ändå genomföra en kvittning (så kallad tvungen kvittning). Då får arbetsgivaren endast kvitta mot den del av lönen som uppenbart överstiger vad som åtgår för den anställdes och dennes familjs försörjning samt underhållsskyldighet.

Har du frågor kring felaktiga utbetalningar är du alltid välkommen att kontakta oss!

JENNY WAHLBÄCK SKWIRUT
Ombudsman

På gång i Psykologförbundet

Seminarier för SNPF/södra regionen

Vad: Sebastian Lundström om "Autismspektrumstörningar, en demarikerad entitet eller ett kontinuum".

Tid: Ons 25 feb, kl 15.00-16.30.

Pats: M138, Hus M i kvarteret Paradis på gamla lasaretsområdet, Lund.

Vad: Birgitta Johansson och Lars Rönnbäck

om "Mental trötthet vid skallskada och stroke", och Cecilia Andersson om "PTSD och kognition vid stroke".

Tid: Ons 25 mars, kl 13.00-16.30.

Plats: E129, Eden Hus H (mittemot Hus P).

Vad: Pia Tallberg om "Kliniknära neuropsykologisk forskning om ADHD i ett longitudinellt

perspektiv. ADHD-2015, vart står vi?".

Tid: Ons 13 maj, kl 15.00-16.30.

Plats: M138, Hus M i kvarteret Paradis på gamla lasaretsområdet, Lund.

Sveriges Neuropsykologers förening, södra regionen, önskar alla välkomna!

Seniorerna, södra:

Vad: "Vad tycker vi – psykologseniorerna?" Diskussion kring aktuella ämnen utifrån vår livs- och yrkeserfarenhet. Psykolog Bertil Norbeck inleder.

Tid: Tis 3 feb, kl 15.30-17.00.

Plats: Rum P 206, Institutionen för psykologi, Lund.

Vad: Seniorpsykologerna inbjuds till träff med psykologstudenternas förening Lundapsykologerna.

Tid: Ons 25 feb, kl 15.30-17.00.

Plats: Rum P 206, Institutionen för psykologi, Lund.

Vad: "Köp, sälj och platta till. 10 års erfarenhet och forskning inom äldreomsorgen". Av Professor emeritus och psykolog Eric Olsson, Socialhögskolan.

Tid: Ons 4 mars, kl 15.30-17.00.

Plats: Rum P 206, Institutionen för psykologi, Lund.

Seniorer, norra:

Vad: "Från skolpsykolog i Spanien till traumapsykolog i Uppsala". Två nedslag i yrkeskarriären med psykolog och psykoterapeut Eva-Maria Lindström.

Tid: Ons 18 feb, kl 14.00-16.00.

Plats: Hans-Olof Lipers lokal på S:t Olofsgatan 50 B.

Information och föranmälan: hans@hansaberg.se eller 073/183 03 65.

Seniorer, östra:

Vad: "En äktenskapskatastrof", Björn Sahlén, redaktör, berättar om sin och Johan Cullbergs bok *Märta och Hjalmar Söderberg, en äktenskapskatastrof. En historia om ett kvinnoöde vid 1900-talets början*.

Tid: Tors 19 feb, kl 16.45.

Plats: Vasagatan 48 nb, Stockholm.

Seniorer, Västerbotten:

Vad: Psykolog Eva Sjöholm berättar från ett livslångt yrkesval "Från barnpsykos till autismspektrumstörning".

Tid: Fre 20 feb, kl 13.00.

Plats: Kafé Station i centrala Umeå.

Seniorer, västra:

Vad: "Homo psychologicus x 5. Återblickar och mellan raderna". Professor emeritus Alf Nilsson berättar utifrån sin forskning.

Tid: Ons 25 feb, kl 14.30-16.30.

Plats: Konferensrummet, vån 4, psykologiska institutionen Haraldsgatan, Göteborg.

Vi ses kl 14.00
till en kopp kaffe
i kafeterian.

Seniorpsykologernas
vårprogram 2015
för samtliga regioner
hittar du på
[psykologforbundet.se/
seniorpsykologerna](http://psykologforbundet.se/seniorpsykologerna)

Årsmöte för PPP

Vad: Yrkesföreningen för privatpraktiserande psykologer, PPP, kallar till årsmöte.

Tid: Lördag 7 mars kl 14.00.

Plats: Stockholm.

För mer info: ppp@sverige.nu

Möte med Hbtq-nätverket

Vad: Möte med Nätverket för hbtq

Tid: Lördag 28 feb, kl 10.00-16.00.

Plats: Karolinska institutet, Strixsalen, Von Eulers väg 4B, Solna

För mer info: www.psykologforbundet.se

KALENDARIUM**Februari**

Seniorerna, södra, möte	3
Seniorerna, norra, möte	18
Seniorerna, östra, möte	19
Seniorerna, Västerbotten, möte	20
Seniorerna, västra, möte	25
Seniorerna, södra, möte	25
SNPF, södra, seminarium	25
Hbtq-nätverket, möte	28

Mars

Seniorerna, södra, möte	4
FS	5-6
PPP, årsmöte	7
SNPF, södra, seminarium	25

Anslag från L.J. Boëthius' stiftelse

Styrelsen för Lars Jacob Boëthius' stiftelse får härmed meddela att bidrag kan sökas ur stiftelsen.

Stiftelsens avkastning skall enligt testators önskan, som det uttryckts i testamentet den 11 augusti 1930, användas för att hjälpa "med nervsjukdom behäftade, mindre bemedlade, dock icke av stat eller kommun avsevärt understödda, svenska medborgare, vilkas fysiska och psykiska lidande kan, om icke fullständigt botas, så åtminstone lindras eller förbättras". Detta syfte skall enligt testator bäst kunna uppnås genom att inrätta sjukhem för unga människor, varvid unga män skall ges företräde. Missbruks-sjukdomar, psykotiska tillstånd eller svårare fysiska handikapp är enligt stiftelseurkunden uteslagna.

Även om bidrag till sjukhem fortfarande kan erhållas anses stiftelsens syfte i nuläget bäst kunna tillgodoses genom att medel från stiftelsen används för uppbyggnad av lämpliga vårdinsatser för patienter i öppen vård. Sådan vård kan främjas genom utveckling av olika psykoterapiformer/andra behandlingsformer. Tänkbara målgrupper är patienter med affektiva sjukdomar, ångesttillstånd av varierande genes t.ex. sociala fobier, självmordsbenägenhet och liknande tillstånd. Företräde ges projekt som gäller unga män. Vidare ges företräde åt sökande som är beredda att utveckla strategier och projekt som syftar till en systematisk utvärdering av behandlingsresultaten.

Styrelsen förutsätter att sökanden i tillämpliga fall ansöker och får godkännande enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

Bidrag kan inte lämnas till enskild för vård och behandling och inte heller till utbildning.

Ansökningshandlingar ska skrivas på svenska och skickas in i 5 exemplar till sekreteraren Kerstin Bendz, Djursholmsvägen 34, 183 52 Täby, tel: 08-768 14 90 eller 0708- 39 75 70, som även lämnar ytterligare upplysningar.

Ansökan skall ha kommit in senast tisdagen den 24 mars 2015. (Särskilda ansökningsblanketter finns inte).

Ansökan skall innehålla en beskrivning av projektet, inklusive hur utvärderingen skall ske, med en kortfattad (högst en sida) sammanfattning för lekmän, sökandens meritförteckning samt ett budgetförslag.

Sökande som tidigare beviljats medel ur stiftelsen skall till ansökan foga en redogörelse över det hittills utförda arbetet.

Integrerad behandling vid PTSD och beroendesjukdom

Cirka hälften av dem som söker behandling för beroendesjukdom har PTSD. Inom ramen för ett forskningsprojekt erbjuder EWA-/VERA-mottagningen för kvinnor med PTSD och alkoholproblem i Stockholm, integrerad behandling med en form av traumafokuserad KBT kallad COPE, som i internationell forskning visat goda resultat. Det skriver psykolog [Anna Persson](#) och psykiater [Åsa Magnusson](#).

De flesta är någon gång med om en traumatisk händelse [1-3]. En minoritet drabbas därefter av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) [3, 4], som karakteriseras av återupplevande av traumat, undvikande av stimuli som associeras med det och allmänt nedsatt själslig vitalitet samt ihållande symptom på överspändhet [5]. I nyare diagnoskriterier ingår även negativa förändringar av kognitioner och humör [6].

Amerikanska data visar att 7,8 procent av befolkningen någon gång i livet har PTSD, kvinnor rapporterar mer sällan än män att de upplevt trauma men har dubbelt så ofta PTSD (10,4 procent av kvinnor och 5 procent av män) [7]. Den vanligaste stressoren för att utveckla PTSD är interpersonellt våld [8]: våldtäkt och sexuella övergrepp för kvinnor, och strid eller att ha bevittnat sådan för män [7]. Livstidsprevalensen för PTSD i Sverige uppskattas till 5,6 procent; även här tros

PTSD vara ungefär dubbelt så vanligt bland kvinnor som bland män (7,4 respektive 3,6 procent) [9]. PTSD kan vara underdiagnostiserat i svensk allmänpsykiatrisk öppenvård [10] och underdiagnostiken tros vara utbredd, även när trauma uppmärksammas under behandling [11]. Socialstyrelsen rekommenderar att frågor om erfarenhet av våld bör ställas inom barn- och ungdomspsykiatri, mödrahälsovård och till alla kvinnor som söker psykiatrisk vård, eftersom våldsutsatta kvinnor är överrepresenterade inom psykiatrisk vård [12].

PTSD och samtidig beroendesjukdom

PTSD-symptom tenderar att föregå missbruk eller beroende, hädanefter kallat beroendesjukdom [13-15]. Amerikanska epidemiologiska data visar att 46,4 procent av de med PTSD också någon gång i livet har beroendesjukdom [16]. Samsjukligheten mellan PTSD och alkoholberoende är hög [17, 18]. Svenska data om samsjuklighet saknas.

Människor som har både PTSD och beroendesjukdom har svårare PTSD, sämre fysisk och psykisk hälsa, större funktionsnedsättning, återfaller oftare och tenderar att ha sämre effekt av behandling än personer utan samma samsjuklighet [18-20]. Cirka hälften av dem som söker behandling för beroendesjukdom har PTSD [20].

Ökade PTSD-symptom har kopplats till ökat substansbruk och minskade PTSD-symptom till minskat substansbruk, medan förändringar i substansbruk inte funnits vara relaterade till förändrade PTSD-symptom [21, 22]. Förbättringar av PTSD-symptom verkar ha större effekt på substansbruk än vice versa [23].

Psykologisk behandling är verksam vid PTSD, följande typer rekommenderas i nationella riktlinjer eller har funnits vara verksamma i stora litteraturoversikter:

- traumafokuserad kognitiv beteendeträning (TF-KBT)/KBT med exponering [24-28]
- icke-traumafokuserad KBT [26]
- eye movement desensitization and reprocessing (EMDR) [24-26, 28]

Utvärderingar av effekten av läkemedelsbehandling vid PTSD har nått varierande resultat (se till exempel [24, 27-29]). Slutsatserna spänner från att det inte finns tillräckligt underlag för att kunna utvärdera dess effekt [27] till att SSRI lindrar PTSD-symptom [24, 29] och att andra typer av läkemedel visat lovande resultat [29].

Behandling av PTSD vid beroendesjukdom

Behandling av psykisk sjukdom och beroendesjukdom ska ske samtidigt för att ha bästa effekt

[30]. Detta gäller även vid PTSD och beroendesjukdom [15, 19]. Patienter föredrar också samtidig behandling av båda sjukdomarna given av samma kliniker [21, 31]. Klinisk erfarenhet visar dock att den sekventiella behandlingsmodellen är vanlig. Patienten genomför då först behandling för missbruk/beroende, när en längre periods frihet från beroendeframkallande substanser och remitteras därefter vidare för psykiatrisk behandling. Beroendesjukdom karakteriseras av återfall (se till exempel [32]). Detta kan göra det svårt att uppnå varaktig frihet från beroendeframkallande substanser och tros bidra till att patienter inte får sekventiell, eller samtidig, behandling för sjukdomarna.

Tidigare farhågor av olika slag kan också ha bidragit till att patienter med PTSD och beroendesjukdom inte erbjudits samtidig behandling. Patienter med PTSD och beroendesjukdom troddes vara alltför kognitivt påverkade för att kunna ha nytta av behandling [33] och PTSD-behandling befarades vara alltför överväldigande för dem (se till exempel [34-36]). En annan farhåga var att PTSD-behandling skulle föranleda ökad substanskonsumtion [37, 38]. Patienter med beroendesjukdom exkluderades vanligtvis från studier av PTSD-behandling [39].

Ovanstående farhågor har senare avstyrkts. Forskning visar att behandling av PTSD för människor som har både PTSD och beroendesjukdom är både verksam och tolerabel för individen och leder till signifikanta minskningar av PTSD-symptom, substansbruk och sug efter beroendeframkallande substanser [34-36, 40-42]. Hittills har psykologisk behandling med exponering/traumafokuserad psykologisk behandling visat mest lovande resultat för PTSD och samtidig beroendesjukdom, och mer forskning behövs [20, 43]. Integrerad psykologisk behandling av PTSD och samtidig beroendesjukdom har dock funnits vara både säker och effektiv [20, 44].

Vad gäller farmakologisk behandling vid PTSD och samtidig beroendesjukdom finns ett fåtal studier och ingen av dem har visat några signifikanta effekter [20].

Behandling med förlängd exponering (COPE)

Samtidig behandling av PTSD och beroendesjukdom med förlängd exponering (eng. Concurrent treatment of PTSD and Substance Use Disorders Using Prolonged Exposure (COPE)) är en form av manualbaserad TF-KBT med exponering [45]. COPE bygger på evidensbaserad behandling för de båda sjukdomarna: förlängd exponering för PTSD [46] (se även *Psykologtidningen* nr 9 2014

för mer information om förlängd exponering) och återfallsprevention för beroendesjukdom [47]. COPE har visats leda till minskade symptom på PTSD och depression samt minskat substansbruk [40] och ger tillsammans med sedvanlig behandling för beroendesjukdom signifikant minskning av PTSD-symptomens svårighetsgrad utan att förvärra beroendesjukdomens svårighetsgrad [35]. COPE syftar till att informera patienter om sambandet mellan PTSD och substansbruk, minska svårighetsgraden av PTSD-symptom liksom symptom på beroendesjukdom och, precis som förlängd exponering, att hjälpa patienten att återta kontrollen över sitt liv.

”Behandlingen utgår från patientens mål vad gäller PTSD och beroendesjukdom”

COPE omfattar 12 stycken 60-90 minuter långa sessioner. Varje session behandlar både PTSD och beroendesjukdom. Behandlingen omfattar psykoedukation om de båda sjukdomarna och hur de på-

verkar varandra, vanliga reaktioner på trauma, att förstå undvikande och hur det kan vara kopplat till substansbruk.

För PTSD ingår imaginativ exponering: att patienten upprepade gånger under flera sessioner återberättar minnet av den traumatiska erfarenhet som stör hen mest idag och mellan sessionerna lyssnar på en inspelning av återberättelsen; och exponering in vivo: att patienten närmar sig objektivt sett säkra aktiviteter, platser, situationer etcetera som hen undvikit sedan traumat.

För beroendesjukdom ingår olika färdigheter för att minska risken för återfall, bland annat att bli medveten om sug efter beroendeframkallande substanser och färdigheter för att hantera detta samt att bli medveten om och hantera ilska, eftersom just ilska ofta föranleder återfall för personer med PTSD och beroendesjukdom. Hemuppgifter är en viktig del av behandlingen.

Kan inledas vid pågående beroendesjukdom

Fördelar med COPE i den kliniska vardagen är att behandlingen kan inledas redan när patienten fortfarande har problem med beroendesjukdom. Någon viss tids nykterhet eller frihet från beroendeframkallande substanser innan behandling inleds krävs inte. Under behandlingens gång rekommenderas i första hand helnykterhet, i andra hand kontrollerat substansbruk.

Behandlingen utgår från patientens mål vad

gäller PTSD och beroendesjukdom.

COPE fungerar för olika typer av trauman och beroendesjukdom med olika typer av beroendeframkallande substanser samt för både män och kvinnor. Det finns i forskningslitteraturen inga rapporter om COPE specifikt för hbtq-personer. Andelen patienter som väljer att avbryta COPE är jämförbar med den andel som väljer att avbryta integrerad icke-traumafokuserad behandling för PTSD och beroendesjukdom, behandling för enbart beroendesjukdom respektive behandling för andra typer av psykisk ohälsa [35].

COPE rekommenderas för personer med PTSD och beroendesjukdom samt tillräckligt minne av sitt eller sina trauman. COPE rekommenderas inte vid tillstånd som bedöms mer akuta än patientens PTSD och beroendesjukdom, såsom behov av ineliggande avgiftning, när patienten vill fortsätta dricka eller ta andra beroendeframkallande substanser, pågående psykos, dissociation som är svårare eller påverkar patienten mer än hens PTSD, pågående våld i hemmet, allvarligt självskadebeteende eller hög risk för suicid. Dessa tillstånd ska då behandlas först. COPE rekommenderas inte heller när patienten inte minns (nog av) sitt eller sina trauman.

COPE-manual och arbetsbok för patienter finns på engelska [45] och kommer på svenska under 2015.

COPE i Sverige

EWA-/VERA-mottagningen inom Beroendecentrum Stockholm erbjuder behandling för kvinnor med alkoholproblem som har barn under 18 år samt för kvinnor med PTSD och alkoholproblem. PTSD är kraftigt överrepresenterat bland patienterna vid den mottagning där författarna arbetar och var det redan innan mottagningen började erbjuda integrerad behandling för PTSD och beroendesjukdom.

År 2012 påbörjades ett forskningsprojekt vid mottagningen för att förbättra diagnostik och behandling av PTSD och samtidigt alkoholberoende hos kvinnor. Projektet startade som ett samarbete mellan EWA-/VERA-mottagningen inom Beroendecentrum Stockholm, Karolinska institutet, amerikanska Medical University of South Carolina (MUSC) och National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism (NIAAA).

En pilotstudie (n = 10) har genomförts, bland annat för att prova COPE i svensk öppenvård. Resultaten visar en kliniskt signifikant minskning av PTSD-symptom och de flesta kvinnornas

symptom uppfyllde inte lägre diagnoskriterierna för PTSD efter behandling. Även symptom på depression, alkoholkonsumtion, sug efter alkohol och alkoholberoendets svårighetsgrad minskade signifikant efter behandling.

I år 2015 inleds en dubbelblind randomiserad placebo-kontrollerad studie där läkemedelsförstärkt COPE kommer att provas (n = 120). Hypotesen är att ett läkemedel ska förstärka effekten av behandlingen genom att underlätta utsläckning och nyinläring och att behandlingen ska leda till minskade PTSD-symptom, minskad alkoholkonsumtion och ökad funktionsnivå inom viktiga områden, som till exempel arbete och familj.

Studien genomförs vid Beroendecentrum Stockholm, Capio Maria i Stockholm och Akade-

miska sjukhuset i Uppsala. Samarbetet med Karolinska institutet, MUSC och NIAAA fortgår och även Linköpings universitet deltar i projektet. ●

ANNA PERSSON
Psykolog, EWA-/VERA-mottagningen och Rosenlunds mödravårdsteam, Beroendecentrum Stockholm

ÅSA MAGNUSSON
Psykiater, EWA-/VERA-mottagningen och Rosenlunds mödravårdsteam, Beroendecentrum Stockholm, med dr. och adjunkt, Karolinska Institutet

Fullständig referenslista finns på www.psykologtidningen.se

REFERENSER:

1. Breslau N, Kessler R C, Chilcoat H D et al. (1998). *Trauma and Posttraumatic Stress Disorder in the Community*. Archives of General Psychiatry, 55: p. 626-632.
2. Creamer M, Burgess P, McFarlane A C. (2001). *Post-traumatic stress disorder: findings from the Australian National Survey of Mental Health and Well-being*. Psychological Medicine, 31(07).
3. Breslau N *Epidemiologic studies of trauma, posttraumatic stress disorder, and other psychiatric disorders*. Can J Psychiatry, 47(10): p. 923-929.
7. Kessler R C, Sonnega A, Bromet E, et al. (1995). *Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey*. Archives of General Psychiatry, 52(12): p. 1048-1060.
9. Frans Ö, et al. (2005). *Trauma exposure and post-traumatic stress disorder in the general population*. Acta Psychiatrica Scand, 111(4): p. 291-9.
13. Jacobsen L K, Southwick Steven M, et al. *Substance Use Disorder in Patients With Posttraumatic Stress Disorder: A Review of the Literature*. Am J Psychiatry, 158(8): p. 1184-1190.
14. McFarlane A C (1998). *Epidemiological evidence about the relationship between PTSD and alcohol abuse: The nature of the association*. Addictive Behaviors, 23(6): p. 813-825.
16. Pietrzak R H, et al. (2011). *Prevalence and Axis I comorbidity of full and partial posttraumatic stress disorder in the United States: results from Wave 2 of the National Epidemiologic Survey on Alcohol and Related Conditions*. J Anxiety Disord, 25(3): p. 456-65.
17. Kessler R C, Crum R M, Warner L A, et al. *Lifetime co-occurrence of DSM-III-R alcohol abuse and dependence with other psychiatric disorders in the National Comorbidity Survey*. Archives of General Psychiatry, 54(4): p. 313-321.
18. Mills K L, Teesson M, Ross J, et al. (2006). *Trauma, PTSD, and substance use disorders: Findings from the Australian National Survey of mental health and well-being*. Am J Psychiatry, 163(4): p. 651-658.
20. Berenz, E.C. and S.F. Coffey, *Treatment of co-occurring posttraumatic stress disorder and substance use disorders*. Curr Psychiatry Rep, 14(5): p. 469-77.
35. Mills, K L, Teesson, M, Back, S E, et al. *Integrated Exposure-Based Therapy for Co-occurring Posttraumatic Stress Disorder and Substance Dependence. A Randomized Controlled Trial*. JAMA, 308(7): p. 690-699.

Forskningsnotis

KBT hjälper anhöriga efter självmord

Anhöriga till personer som begått självmord får ingen lindring av självanklagelser, depressiva symtom och hopplöshetskänslor efter att de genomgått ett KBT-baserat utbildningsprogram om självmord och sorg. Däremot kan programmet ge en signifikant symtomlindring över tid när det gäller tecken på komplicerad sorg och depression. Det visar en studie vid universitetet i Ghent, Belgien.

I studien delades 86 anhöriga till personer som tagit sina liv

i två grupper: en interventionsgrupp som fick fyra tvåtimmars KBT-baserade utbildnings-

sessioner i det egna hemmet, och en grupp som enbart följdes med intervjuer i hemmet vid två tillfällen. Utbildningen täckte fakta om självmord, övergripande förklaringsmodeller, speciella omständigheter vid sorg efter självmord, myter om sorgprocesser, etc. Olika skattningsformulär användes för att fånga tankar vid sorg samt skalor för copingstrategier.

Åtta månader efter interventionen uppmättes inga skillnader mellan grupperna sett till självanklagelser, depres-

siva symtom, suicidtankar och andra negativa tankar. Däremot uppvisade interventionsgruppen en signifikant minskning av så kallad komplicerad sorg och depression, samt att interventionsgruppen uppvisade en signifikant förändring när det gällde att uttrycka känslor och söka socialt stöd: KBT-utbildningen ledde till att deltagarna sökte mindre stöd än kontrollgruppen.

Studien är publicerad i tidskriften *Crisis* 2014; 35(3):193-201. DOI: 10.1027/0227-5910/a000252 ●

Väck debatt eller reagera på andra inlägg!
Mejla: redaktionen@psykologtidningen.se

Anders Fagerlund:

"Jag vill att förbundet tar avstånd från verksamheter som kränker mänskliga rättigheter"

Nyligen offentliggjordes Committee Study of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program – sammanfattningen av en omfattande utredning beställd av USA:s kongress.

Rapporten, presenterad av senator Dianne Feinstein, avslöjar bland annat att landets underrättelsetjänst, CIA, har bedrivit ett omfattande olagligt förhållningsprogram som till vissa delar måste kallas tortyr. Citat ur rapportens ingress: "Med hjälp av två inhyrda uppdragstagare beslöt anställda i CIA att påbörja ett program med hemligt frihetsberövande på obestämd tid och användande av brutala förhållningsmetoder i strid med landets lagar, avtal och värderingar. (Artikelförfattarens översättning.)

"Inhyrda uppdragstagare" ("outside contractors") i citatet syftar på två psykologer som tagit en betydande och aktiv roll i förhållningsprogrammet. De har utvecklat och utövat förhållningsmetoden "waterboarding" – sken-dränkningar.

Ett annat exempel: I Glenn Greenwalds bok *Storebror ser dig: Edward Snowden och den globala övervakningsstaten*, som nyligen kom ut på svenska, avslöjas att brittiska psykologer har medverkat i program med syfte att övervaka, vilseleda och lura dem

som använder sig av internet och telefoni.

Det är genom Edward Snowdens läckor som detta, tillsammans med mycket annat i form av hemlig övervakning, bedriven av underrättelsetjänst, blivit känt.

Vilken är Etikrådets syn på de verksamheter jag nämner där psykologer är aktiva?

Känner Etikrådet till om liknande verksamheter bedrivs av svenska psykologer, vare sig det gäller aktiviteter i riktade mot enskilda, eller forskning och/eller utveckling av förhållningsmetoder? Finns anledning för Etikrådet att uttala sig eller reagera på annat sätt?

Är detta en fråga för Psykologförbundet?

Jag har min egen åsikt klar: Psykologer ska inte på något sätt delta i tortyr och inte medverka i förhållningsprogram som kränker mänskliga och demokratiska rättigheter. Jag vill att mitt fackförbund ska ta avstånd från den sortens verksamhet.

ANDERS FAGERLUND
Psykolog

REFERENSER:

Greenwald, Glenn: *Storebror ser dig: Edward Snowden och den globala övervakningsstaten*, (Leopard förlag, 2014).

Länk till den sammanfattande senatsrapporten Committee Study of the Central Intelligence Agency's Detention and Interrogation Program: www.intelligence.senate.gov/study2014/sscistudy1.pdf

Blogginlägg:
<http://demokratinspsykologi.se/?p=3953>

Etikrådets svar:

"Vi tar självklart avstånd"

Etikrådet tar självklart bestämt avstånd från alla former av handlingar som innebär att psykologer kränker mänskliga rättigheter, till exempel vid tortyr och andra skadande förhållningsmetoder, liknande de som nämns i debattinlägget.

I de etiska principer som antagits av de nordiska Psykologförbunden, och som omfattar varje enskild medlem, står det:

"Psykologen undviker att psykologisk kunskap eller tillämpning missbrukas och ansvarar för att minimera skada som inte kunnat undvikas eller som kan förutses. Psykologen medverkar inte i aktivitet som syftar till att med fysiska eller psykiska tvångsmedel ("indoktrine-

ring", "hjärntvätt", tortyr) eller hot om sådana tvångsmedel:

■ avtvinga någon information eller bekännelse

■ förmå någon att röja, förneka eller ändra egen eller andras livsåskådning, politiska, religiösa eller etiska övertygelse

■ samt försöker aktivt förhindra att psykologisk kunskap används i sådana aktiviteter."

I det fall Etikrådet skulle få kännedom om att en medlem i det svenska Psykologförbundet på något sätt är delaktig i sådan verksamhet skulle vi självklart agera kraftfullt.

KRISTINA TAYLOR

Psykolog och ordförande i Sveriges
Psykologförbunds Etikråd

Psykologförbundets ordförande Anders Wahlberg svarar:

"Att delta i verksamhet som att utveckla tortyrmetoder

är att kraftigt missbruka psykologisk kunskap och strider mot de etiska regler som vi har

tillsammans med våra nordiska grannländer. Vårt mål är att all tortyr ska upphöra, oavsett deltagande av psykologer."

Läs Anders Wahlbergs uttalande i sin helhet på förbundssidans (s 25) och på: www.psykologforbundet.se

Debattinlägg på webben

"Det är dags för psykologin och psykologer att sluta förtryllas av den till synes så robusta, men samtidigt så förföriska ADHD-diagnosen. Nu har vi neurologiska bevis för att problem hos barn oftast är affektivt betingade."

Det skriver professor emeritus Alf Nilsson i en debattartikel på psykologtidningen.se

Ansvariga för psykoterapeututbildningarna:

"Psykoterapeututbildningarna en garant för kunskapsutvecklingen"

Vid ett nationellt möte enades representanter för psykoterapeututbildningarna i Sverige om följande replik på debattinlägget i *Psykologtidningen* nr 9/2014 av Mattias Lundberg om psykoterapeutprogrammets existensberättigande.

Psykoterapeututbildningen är en påbyggnadsutbildning för yrkesverksamma personer inom vård och behandling. För att bli legitimerad psykoterapeut krävs akademisk yrkesexamen, till exempel som psykolog, socionom, läkare eller specialistsjuksköterska inom psykiatrisk vård.

Man ska ha genomgått en basutbildning i psykoterapi och arbetat kliniskt under en längre tid med psykoterapeutiska arbetsuppgifter. Utbildningen pågår under tre år på halvfart. Studentens kliniska kunskaper och erfarenheter vävs ihop med fördjupade teoretiska kunskaper inom en specifik psykoterapeutisk inriktning.

Det är en krävande utbildning där studenten ska förena ett pågående yrkesarbete med teoretiska studier, patientarbete under handledning och arbeta med sin egen personliga och professionella utveckling.

Under utbildningen pågår kontinuerligt utbyte mellan det kliniska arbetet och den aktuella teori och metod-

utveckling som sker inom området.

Liksom andra högskoleutbildningar med examensrätt granskas psykoterapeututbildningar regelbundet av UKÄ (universitetskanslersämbetet) vilket är en garanti för att utbildningsanordnarna svarar upp mot nationella examensmål, vetenskap och beprövad erfarenhet.

Granskningen ska ge stöd till lärosätet och ge riktlinjer om vad som kan behöva förbättras för att utbildningarna ska motsvara samhällets behov.

Utbildningarna har en speciell konstruktion med sitt utbyte mellan utbildning och arbetsplats, vilket är en styrka.

I handledningen av patientarbetet tillsammans med studiekamrater med olika yrkesprofessioner verksamma inom områden som psykiatri, hälsocentraler, missbruksvård och varierande kommunala verksamheter, får studenterna inblick i aktuell psykosocial problematik inom olika områden. Det underlättar framtida samarbete.

Att erbjuda en påbyggnadsutbildning för yrkesverksamma med olika grundexamen inom vård och behandling är av stort värde för en offentlig sektor som står inför stora utmaningar när det gäller att möta barn,

unga och vuxna med psykisk ohälsa och där individens behov av stöd och hjälp ter sig allt mer komplext.

I vårt uppdrag som utbildningsanordnare har vi ett ansvar att utbilda kompetenta psykoterapeuter. Psykoterapi har starkt vetenskapligt stöd och forskningen är omfattande både nationellt och internationellt.

Det finns dock inget vetenskapligt stöd för, ej heller erfarenhet av, från oss utbild-

"Det finns inget vetenskapligt stöd för att särskilja någon yrkesgrupp inom ramen för psykoterapeututbildningen"

ningsanordnare, att det finns anledning att särskilja någon yrkesgrupp inom ramen för psykoterapeututbildningen. En sådan ordning ser mer ut som ett revirhävande än grundat på sakliga skäl.

Vi välkomnar psykologer och andra med grundyrkesexamen inom vård och behandling som arbetar med psykoterapeutiska arbetsuppgifter att söka till våra psykoterapeutprogram.

UKÄ betonar i sin granskning av terapeututbildningarna vikten av en fördjupad och bred terapeutisk kompetens och ett brett urval av patienter med olika diagnoser.

PT 9/ 2014

Psykoterapeutprogrammet är den enda utbildning (trots kritiken och beroende på de förbättringar som måste göras) som erbjuder en vetenskapligt förankrad och fördjupad bred psykoterapeutisk

kompetens. Vill man arbeta psykoterapeutiskt så är det psykoterapeutprogrammet man bör gå.

Utbildningsansvariga för psykoterapeututbildningarna i Sverige:

YLVA SEMELIUS och **ELLINOR SALANDER RENBERG**, Umeå Universitet

ANNA NORLÉN, Ericastiftelsen, Stockholm

ANDERS WELLSMO och **GÖRAN SANDELL**, Göteborgs Universitet

LARS BACK, Linköpings Universitet

EVA MAGOULIAS, Ki, Stockholm

HÅKAN JOHANSSON, Lunds Universitet

BENGT E WESTLING och **ANGELI HOLMSTEDT**, Uppsala Universitet

LEIF HAVNESKÖLD, Sapu, Stockholm

ANNA NORDÉN och **TOMMY NORDÉN**, och **IRENA MAKOWER**, Högskolan Evidens Göteborg

DEBATT

Väck debatt eller reagera på andra inlägg!
Mejla: redaktionen@psykologtidningen.se

Mattias Lundberg:

"Lägg ner psykoterapeu-

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har kommit med sin rapport från utvärderingen av de utbildningsgivare som har examinationsrätt för psykoterapeutexamen. Resultatet är katastrofalt. Sju av tolv utbildningar får betyget "bristande kvalitet". Att det funnits kvalitetsproblem med psykoterapeututbildningarna är inget nytt. Tidigare har dåvarande Högskoleverket riktat skarp kritik till en del utbildningsgivare kring bristande

när det redan finns en utbildning som ger studenten goda förutsättningar och färdigheter att bedriva och utveckla en fördjupad kompetens i psykologiska behandlingsformer, av vilken psykoterapi är en, nämligen psykologprogrammet.

Det betyder naturligtvis inte att många yrkesgrupper inte behöver fortbildning och träning för att utvecklas i människovårdande arbete, men det är svårt

Sagan om Beteendet som inte ville gå till skolan

Det var en gång ett Beteende som var förfärligt prokrastinerande. Beteendet ville inte gå till skolan. Då gick gumman till genererna och sa, kära gener, orsaka Beteendet, för Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa genererna.

Då gick gumman till anknytningen och sa, kära anknytning, skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, för genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa anknytningen.

Då gick gumman till affekten och sa, kära affekt, deprimera anknytningens liv och mening, för anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa affekterna.

Då gick gumman till kognitionen och sa, kära kognition, tvångstanka bort affekten, för affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa kognitionen.

Då gick gumman till utvecklingsförloppet och sa, kära utvecklingsförlopp, etablera en hindrande ram för kognitionen, för kognitionen vill inte tvångstanka bort affekten, affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa utvecklingsförloppet.

Då gick gumman till traumat och sa, kära trauma, skräm upp och skapa diskontinuitet i utvecklingsförloppet, för utvecklingsförloppet vill inte etablera en hindrande ram för kognitionen,

kognitionen vill inte tvångstanka bort affekten, affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa traumat.

Då gick gumman till Det Omedvetna och sa, kära Omedvetna, glöm bort traumat, för traumat vill inte skrämma upp och skapa diskontinuitet i utvecklingsförloppet, utvecklingsförloppet vill inte etablera en hindrande ram för kognitionen, kognitionen vill inte tvångstanka bort affekten, affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa Det Omedvetna.

Då gick gumman till personligheten och sa, kära personlighet, skapa en förfrämligad topografisk vision över Det Omedvetna, för Det Omedvetna vill inte glömma bort traumat, traumat vill inte skrämma upp och skapa diskontinuitet i utvecklingsförloppet, utvecklingsförloppet vill inte etablera en hindrande ram för kognitionen, kognitionen vill inte tvångstanka bort affekten, affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan. Nej tack, sa personligheten.

Gumman såg inget annat råd än att vända sig till Kontexten. Hon sa: "kära Kontext, utgör den enda sanna parametern och låt personligheten försvinna ur världen, för personligheten

vill inte skapa en förfrämligad topografisk vision över Det Omedvetna, Det Omedvetna vill inte glömma bort traumat, traumat vill inte skrämma upp och skapa diskontinuitet i utvecklingsförloppet, utvecklingsförloppet vill inte etablera en hindrande ram för kognitionen, kognitionen vill inte tvångstanka bort affekten, affekten vill inte deprimera anknytningens liv och mening, anknytningen vill inte skapa bristfälliga förutsättningar för genererna, genererna vill inte orsaka Beteendet och Beteendet vill inte gå till skolan."

"Nej tack", sa Kontexten.

"Men om du får lite Konsekvens av mig, att också locka Beteendet med, Konsekvensen och Beteendet som jag vet att du tycker så mycket om?"

"Mjau, ja i så fall så kan jag ju göra det..."

Så det blev Kontexten på personligheten, personligheten på Det Omedvetna, Det Omedvetna på traumat, traumat på utvecklingsförloppet, utvecklingsförloppet på kognitionen, kognitionen på affekten, affekterna på anknytningen, anknytningen på genererna, genererna på Beteendet...

Och Beteendet gick till skolan!

Se, det var en sann saga.

Martin Björklind

"Kåseriet är mest lekfullt, men också lite allvarligt menat. Jag tänker att det är en utmaning för oss psykologer att inta en integrativ syn på människan. Vi väljer att fördjupa oss i vissa teorier och metoder, det är rimligt. Det tycks vara svårt att hålla många epistemologiska bollar i luften samtidigt. Men en ökad grad av nyfikenhet på arbeten av forskare och kliniker utanför den egna sfären kan, tror jag, underlätta framtida integrativa arbeten."

”En ovanlig bok om att välja sin egen väg”

Fem långa intervjuer med Per Magnus Johansson (PMJ) genomförda av medlemmar av Göteborgs förening för filosofi och psykoanalys har nu utgivits med fransk parallelltext på högersidorna. Intervjuerna ägde rum från december 2011 till april 2013 och de betecknas i boken som ”samtal”, vilket är korrekt eftersom de yngre deltagarna i diskussionen varit mycket aktiva i samtalen.

PMJ är född i Göteborg 1950 och genomgick psykologutbildning vid Göteborgs universitet i början av 1970-talet vid en tidpunkt då någon organiserad utbildning i psykoanalys inte fanns i Göteborg. Han reste då till Paris och sökte upp

EN PSYKOANALYTIKERS VÄG/LE CHEMINEMENT D'UN PSYCHANALYSTE.
Ett möte med Per Magnus Johansson/Un entretien avec Per Magnus Johansson
Av (red): Emil Asbjörnsen, Tormod Otter Johansen och Rebecca Vinberg, med förord av Elisabeth Roudinesco
Göteborgs förening för filosofi och psykoanalys, 2014

manistisk forskarutbildning. Han blev docent i idéhistoria

som kommit i hans väg. Som svensk psykoanalytiker har han utmärkts av sin strävan efter frihet och kreativitet i förhållande till den psykoanalytiska teorin.

Varför ska man läsa denna tjocka bok som ytterst handlar om bildningens och nyfikenhetens roll inom högre utbildning? För blivande psykologer visar den på vikten av en humanistisk grund i yrkesarbetet. Att tala, skriva och lyssna är det utmärkande för den psykoanalytiska disciplinen. Samtalen rör sig om psykoanalysens roll i samhället, men lika mycket om PMJ:s intresse för litteratur, filosofi och musik.

Det är en ovanlig bok som visar på möjligheten att välja sin egen väg utan stöd av de stora institutionerna. Det är dessutom en rolig och lättläst bok. För PMJ stod inte psykologyrket som det hägrande målet. Då han beskriver sitt kliniska arbete betonar han samtalet och tänkandet som det centrala, liksom att möta människor med ett öppet sinne. Men han har därför inte försummat det rent psykologiska kunskapsstoffet vilket framgår av de två volymer om personlighetspsykologi och psykopatologi som han gett ut tillsammans med Claudia Fahlke. ●

INGEMAR NILSSON

Professor emeritus i idéhistoria

DE 7 VUXENSYNDERNA
Föräldrars vanligaste misstag och hur du undviker dem

Av Karl Eder
Natur & Kultur, 2015

Det finns ett antal återkommande problemområden som föräldrar och deras barn ofta hamnar i, och bakom problemen ligger ofta ett slags tankefel: Föräldrarna har utgått från antaganden, som i slutändan visat sig stå i vägen för en vettig kommunikation mellan dem och barnen.

Dessa antaganden, eller tankefel, har i sin tur låst in dem i till synes olösliga svårigheter. Föräldrarna kan bli förtvivlade över att de inte lyckas få livet tillslammans med sina barn att fungera, men när de förstått hur felaktiga antaganden och tankefel legat bakom situationen kan lösningen nästan komma av sig själv.

Det skriver psykologen och författaren Karl Eder i sin bok *De 7 vuxensynderna – Föräldrars vanligaste misstag och hur du undviker dem*.

Karl Eder har en bakgrund inom barn- och ungdomspsykiatri, och även om de flesta som han möter i sitt arbete har haft en svår psykisk problematik menar han att de styrs av samma mekanismer som alla andra, mer eller mindre normal fungerande barn.

Vuxensynder är tankefel hos vuxna som bidrar till att skapa frustration och konflikter med barnen, i stället för gemensam förståelse och en möjlighet att komma framåt. Bland dessa vuxensynder finns enligt Karl Eder bland annat att föräldrar inte tar sina barn på allvar, att de utgår från ett vuxet perspektiv och att de är inkonsekventa. ●

”Som svensk psykoanalytiker har han utmärkts av sin strävan efter frihet och kreativitet i förhållande till den psykoanalytiska teorin”

människor där som intresserade honom. Därefter har hans liv och arbete rört sig i parallella spår i Paris och i Sverige.

I Paris fick han sin egentliga utbildning, det var där han mötte sin läroanalytiker, gifte sig och fick sitt första barn. I Göteborg hade han sina patienter och där genomförde han också en hu-

efter att ha publicerat fyra tunga böcker om Freud och psykoanalysens mottagande i Sverige.

Åter och åter kommer bokens samtal in på frågor som varit bestämmande för hans liv, frågorna och svaren rör sig fritt mellan olika centrala teman. PMJ har varit öppen för de skilda möjligheter

TERAPEUTEN

Av Kjell Lampinen
Vulkan, 2015

Psykologen och psykoterapeuten Kristian, gift och med två barn, försöker i romanen *Terapeuten* bistå människor som inte mår bra och har vänt sig till den psykiatriska öppenvårdsmottagningen. Men han befinner sig även i en arbetsgrupp med skilda professioner och viljor, med konfrontationer mellan olika åsikter om hur behandlingar ska drivas. Allt kommer till uttryck i ibland ganska stormiga behandlingskonferenser. Förhållandet ställs på sin spets när större beslut i organisationen tas som skakar om ordentligt i personalgrupperna.

Författaren till *Terapeuten*, Kjell Lampinen, är själv psykolog och psykoterapeut. I sin debutroman låter han egna barndomsminnen från en liten by i Övertorneå bli en del av huvudpersonen Kristians minnen från barndomen, minnen som ger honom energi för att driva de egna frågorna på arbetet och för att klara den allt mer stormande privata situationen. Bland annat meddelar hustrun Miriam, som en blick från en klar himmel, att hon inom kort ska lämna Kristian och flytta till Paris. Själv riktar Kristian ett allt större intresse mot sin kollega Birgitta.

Författaren Kjell Lampinen vill att barndomsminnena som uttrycks i berättelsen även ska visa på barndomens spontanitet och kreativitet, kontra vuxenlivets läsningar i former och krav. Han skriver nu på en fristående uppföljare till *Terapeuten*. ●

ATT FÖRLORA OCH FINNA SIG SJÄLV Berättelser från terapisoffan

Av Stephen Grosz
Brombergs, 2015

Vi är alla berättare – bara genom berättelserna om våra liv, där vi sätter ord på det vi känner och tänker, kan vi ta steg mot förändring. Det skriver Stephen Grosz, praktiserande psykoanalytiker i London sedan 25 år, i sin debutbok *Att förlora och finna sig själv – Berättelser från terapisoffan*.

Han låter läsaren följa honom in bakom dörrarna till sin mottagning. Genom 25 år har han genom

att lyssna och ställa frågor kunnat blottlägga de djupaste motiven bakom människors känslor och handlingar, och som i en detektivroman får läsaren följa hur Stephen Grosz utifrån olika ledtrådar sakta närmar sig kärnan i patienternas problem. När svaret sedan står klart inser läsaren att det funnits där hela tiden.

Boken handlar om att lyssna på varandra, inte bara på orden utan också på tomrummen däremellan, skriver Stephen Grosz i förordet: "Det jag skildrar här är inte någon sorts magisk process. Det är något som ingår i våra liv – vi knackar, vi lyssnar." ●

Notis

Psykolog-grupper på Facebook

För psykologer finns många olika Facebook-grupper att välja bland, beroende på intresse, smak och inriktning. En del är slutna, vissa hemliga men många öppna. Här är några exempel:

Gruppen *Mogna psykologer* diskuterar åldrandet, *Psykologlön* och *PTP-löner* diskuterar löner medan *HBTQ-nätverket inom Sveriges Psykologförbund* fokuserar på hbtq.

Psykospsykologer är för de som arbetar inom öppen- eller slutenvård med psykosproblematik, *POMS, habiliteringspsykologernas yrkesförening för psykologer* som jobbar med människor med funktionsnedsättningar medan *Bipolaritetspsykologer* är för psykologer, psykologstudenter och psykologiforskare som arbetar med

eller har intresse för de bipolära syndromen. *PTP-psykolog* vänder sig till alla som gör PTP och *Sveriges Neuropsykologer* har två grupper som drivs av SNPF, den ena är för medlemmar i SNPF, den andra för alla med intresse för neuropsykologi.

Här finns också grupperna: *Psykologer mot rasism*, *Feministiska psykologer*, *Företagande Psykologer*, *Psykologer som forskar* och *Psykologer med utländsk utbildning i Sverige*.

Och för alla med särintressen: *Psykologer lyssnar på hårdrock*, *Glitter & Glamourpsykologerna*, *Psykologer gillar Harry Potter*, *Psykologer pratar om superhjältar* och *All your brain are belong to us* där psykologer diskuterar teknik, tv-spel och rollspel.

För att nämna några. ●

Psykologer fick oss att hålla till höger

Omläggningen till högertrafik i Sverige 1967 föregicks av en av de största informationskampanjerna som genomförts i Sverige.

Svensk vetenskaplig psykologi spelade en viktig roll både inför, under och vid uppföljningen av högertrafikomläggningen för att undvika kaos.

Bland de som deltog i arbetet fanns Karl-Erik Wärneryd, professor i ekonomisk psykologi vid Handelshögskolan, och Anders Englund, fil.lic. i psykologi och forskningschef på Högertrafikkommissionen. ●

➔ PSYKOLOGER I KULTUREN

Psykologer läser Augustprisvinnande *Liv till varje pris*

Jonas Mosskin, Jenny Jägerfeld

Psykolog Kristina Sandbergs roman *Liv till varje pris* (Norstedts förlag, 2014), som är den sista delen i en triologi om hemmafrun Maj bosatt i Örnsköldsvik, och som fick Augustpriset förra året, är nästa samtalsämne för evenemanget *Psykologer läser*.

Samtalet med författaren sker 11 februari på ABF-huset i Stockholm.

Moderator är: Jonas Mosskin.

Kristina Sandberg

I nästa nr av **Psykolog** tidningen

LÖNENUMMER!

- **Lönebilaga** med aktuell statistik
- **Intervju** med Sara Pankowski, psykolog som forskar om bipolärt syndrom
- **Reportage** från Neuropsykologernas riksstämma
- **Forskning och metodutveckling:** Therapeutic Assessment – utredning som intensiv korttids terapi

Nr 2 utkommer 6 mars

FOTO: PETER LÖRN

Sara Pankowski

Här hittar du alla som arbetar inom Sveriges Psykologförbund

Serviceområden:

- **Förhandlingar/arbetsrätt**
08-567 06 400
- **Professionsjuridik**
08-567 06 400
- **Profession**
08-567 06 400
- **Information**
08-567 06 400
- **Organisation, administration**
Ansökan om medlemskap, 08-567 06 430
Medlemsregister, 08-567 06 430
Medlemsförsäkringar, 08-567 06 407
Organisation, stadgefrågor m m,
08-567 06 407
- **Psykologföretagarna**
08-567 06 460

Kansli

- **Postadress:** Box 3287, 103 65 Stockholm
- **Besöksadress:** Vasagatan 48
- **Telefon:** 08-567 06 400
Växeln öppen: 8.30–12 och 13–17 (fred – 16.30)
- **E-post:**
post@psykologforbundet.se
- **E-post till personal:**
fornamn.efternamn@psykologforbundet.se
- **Fax:** 08-567 06 499
- **Psykologförbundets hemsida:**
www.psykologforbundet.se
- **Plusgiro:** 373267-4
Bankgiro: 767-2066
- **Direktnummer till personalen:**
Susanne Bertman, 08-567 06 413,
mobil 0709-67 64 13,
press- och informationsansvarig.

Carl Johan Brunnerbäck, 08-567 06 454, assistent.
Berit Emilsson, 08-567 06 404, administration IHPU.
Elin Eos, 08-567 06 403, ombudsman
Carl-Axel Holmberg, 08-567 06 414, förhandlingschef.
Maria Lindhe, 08-567 06 477, professionsansvarig.
Thomas Lindgren, 08-567 06 471, rektor specialitutbildning.
Peter Lundgren, 0706-94 27 28, webb-redaktör.
Mahlin Lenerius, 08-567 06 407, förbunds-sekreterare.
Leif Pilevång, 08-567 06 410, ombudsman.
Örjan Salling, 08-567 06 441, mobil 0709-67 64 41, förbundsdirektör.
Lisa Sandén, 08-567 06 408, medlems-rådgivare.
Linda Solberg, tjänstledig.
Emily Storm, 08-567 06 406, ansvarig för Psykologguiden.
Nikki Vagnér, 08-567 06 412, chefsjurist.
Jenny Wahlbäck, 08-567 06 405, ombudsman.
Kristina Wallin, 08-567 06 475, assistent.

Förbundsstyrelsen

- **E-post till förbundsstyrelsen:**
fornamn.efternamn@psykolog.net
- Anders Wahlberg, ordförande,
anders.wahlberg@psykologforbundet.se,
08-567 06 401, 0709-67 64 01.
- Kerstin Twedmark, 1:e vice ordförande,
kerstin.twedmark@telia.com,
0708-55 48 87.

Ulrika Sharifi, 2:e vice ordförande,
ulrika.sharifi@liv.se, 0730-98 22 20.
Thomas Drost, thomas.drost@psykolog.net,
0737-02 47 70.
Björn Hedquist, bjorn@hedquist@kbtinstitutet.se, 08-644 91 80.
Patrik Holmberg, holmberg.patrik@gmail.com, 0737-39 26 23.
Martina Holmbom, martina.holmbom@lvn.se, 0660-897 49.
Kristina Pollack, pollack.kristina@gmail.com, 08-767 82 29.
Magnus Rydén, magnus.ryden@arbetsformedlingen.se, 0703-95 55 69.
Anna Sandell, anna.sandell@stenungsund.se, 0732-30 49 28.
Sara Renström, sara.renstrom@hotmail.com, 0737-20 46 46, studerandedamot.
Per Fallenius, falleniusper@gmail.com, 0739-82 16 61, studerandedamot.

Förhandlingsansvariga

www.psykologforbundet.se/
facklig information

Etikrådet

Kristina Taylor, ordförande, 0760-08 86 53.
Ann-Christine Cederquist, vice ordförande, 0706-24 63 53.
Birgitta Johansson Niemelä, 018-611 42 84.
Seppo-Matti Salonen, 031-747 89 63.
Anita Wäster, 010-487 07 21.
Bo Hejlskov Elvén, 0706-52 51 13.

Specialistrådet

Observera att alla frågor om specialitutbildningen numera hanteras av rektor och handläggare på kansliet, e-post: specialist@psykologforbundet.se.

Håkan Nyman, ordförande
Klinisk psykologi/neuropsykologi
hakan.nyman@neuropsykolog.com

Ingela Palmér
Pedagogisk psykologi
ingela.palmer@live.se

Mats Leffler
Klinisk psykologi/psykologisk behandling
mats.leffler@gmail.com

Carl Åborg
Arbets- och organisationspsykologi
carl.laborg@psyk.uu.se

Studeranderådet

Annie Whittam, delat ordförandeskap.
Angelica Hörberg, delat ordförandeskap.

Vetenskapliga rådet

Lennart Melin, ordförande,
lennart.melin@psyk.uu.se

IHPU – psykologiutbildarna AB

Box 3287, 103 65 Stockholm
ihpu@psykologforbundet.se
VD: Örjan Salling, 0709-67 64 41.
Henrik Johansson, 08-567 06 409,
utbildningsledare.

Berit Emilsson, 08-567 06 404,
administration IHPU.

Psykologföretagarna

Box 3287, 103 65 Stockholm
psykologforetagarna@psykologforbundet.se, 08-567 06 460
Hemsida: www.psykologforetagarna.se

STP – stiftelsen för tillämpad psykologi

Box 3287, 103 65 Stockholm
Eva Bergvall, 0707-61 20 26,
eva.bergvall@stadshuset.goteborg.se

